ISSN 0235-6368

Дім сад город

3

1990

ЗАПРОШУЄМО до участі у конкурсі

Президія Українського республіканського правління Всесоюзного агропромислового науково-технічного товариства і редколегія журналу-додатку «Дім, сад, город» оголошують

ПОШУКОВИЙ КОНКУРС

на краще висвітлення в журналі-додатку теми: «Інтенсифікація присадибного господарства: резерви, досвід, проблеми»

ТВОРЧИЙ КОНКУРС ПРОВОДИТЬСЯ З МЕТОЮ:

— кращого висвітлення резервів розвитку присадибних господарств громадян і поєднання їх інтересів з інтересами колгоспів і радгоспів;

— глибшого вивчення досвіду раціонального використання землі, планування садової ділянки, народної селекції, винахідництва і вдосконалення в «малій механізації», економного витрачання енергетичних ресурсів, заготівлі, переробки і зберігання продукції, інших проблем інтенсифікації присадибних господарств;

— підвищення професійного рівня публікацій, поліпшення художнього оформлення видання.

Конкурс проводиться в період з 1 березня до 1 грудня 1990 р. Підсумки конкурсу будуть підбиті в грудні 1990 р.

У конкурсі можуть брати участь колгоспники і робітники радгоспів, сільські і міські садоводи, городники, члени садівничих кооперативів, любителі-тваринники, науковці, спеціалісти сільського господарства, винахідники і раціоналізатори — члени Всесоюзного агропромислового науково-технічного товариства, журналісти.

Переможцями конкурсу вважатимуться автори публікацій, фотознімків, малюнків, в яких найглибше і в найяскравішій формі розкрито досягнення науково-технічного прогресу, передовий досвід, винаходи і раціоналізаторські пропозиції.

Переможці конкурсу нагороджуються грамотами Українського республіканського правління Всесоюзного агропромислового науково-технічного товариства і грошовими преміями.

ЗА КРАЩУ ПУБЛІКАЦІЮ:

дві перших премії по 150 крб.
дві других премії по 100 крб.
дві третіх премії по 75 крб.

ЗА КРАЩИЙ ФОТОЗНІМОК, МАЛЮНОК:

перша премія 150 крб.
дві других премії по 100 крб.

Матеріали на конкурс надсилати редакції журналу-додатку «Дім, сад, город» на адресу: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г.

Статті подаються у двох примірниках, надруковані через два інтервали; кольорові фотознімки і слайди, чорно-білі фотознімки — глянцеві. До слайдів і фотознімків додається пояснювальний текст, обов'язково із зазначенням дати зйомки.

Автори повідомляють своє прізвище, ім'я та по батькові (повністю), місце роботи, посаду, домашню адресу.

Повертаючись до надрукованого

«Чому мовчать плодорозсадники?»

Під такою назвою в № 11 «ДСГ» було надруковано лист А. І. Михальова, в якому він писав про те, що державні плодорозсадники, незважаючи на великі їх можливості, практично самоусунулися від задоволення потреб садівників-аматорів у садивному матеріалі. На жаль, керівники цих господарств мовчать і нині. Тому редакція надіслала листи в усі плодорозсадники республіки з проханням повідомити про їх можливості реалізації садивного матеріалу індивідуальним замовникам. У міру надходження цих повідомлень будемо друкувати їх у журналі.

Але лист А. Михальова не лишився непоміченим серед наших читачів, які надіслали свої відгуки. Два з них пропонуємо на Ваш розсуд, оскільки позиції їх авторів неоднозначні.

Замість саджанців — відписки

Підтримую критичний виступ А. І. Михальова. Я теж не раз звертався по допомогу в різні ботанічні сади та інститути нашої республіки, але безуспішно. Так, ще в 1977 р. прочитав про чудо-рослину актинідію. Пізніше з літератури («Високопоживні плодові культури», вид-во «Урожай», 1987 р.) дізнався, що виведено культурні сорти цієї рослини Пурпурова садова, Київська гібридна, Київська крупноплідна. А раз Київська, то і звернувся я до Центрального ботанічного саду АН УРСР. Але замість декількох живців (розміром з олівець) одержав відписку — мовляв, проводимо лише науково-дослідну роботу, а масовим розмноженням не займаємося. Не можу зрозуміти, для чого і для кого все це виводиться і в якому столітті воно буде в наших садках?

Роздобув я таки з десяток живців, але звідки — ніколи не здогадаєтесь. Аж із Сахаліну. Така сама історія з обліпихою культурних сортів без колючок. Написав я до Науково-дослідного інституту садівництва Сибіру імені М. А. Лісавенка. Це — Алтай, місто Барнаул. І відразу ж мені відповіли, що замовлення прийнято, а незабаром надіслали саджанці. Виходить, на Алтаї науково-дослідна робота не заважає і про людей дбати, а в Києві і навколо нього це аж ніяк неможливо? Може, ще комусь потрібна обліпиха, то повідомляю адресу цього інституту: 656020, м. Барнаул, Змєіногорський тракт, 49.

Добре, що в журналі під рубрикою «Пропоную...» друкуються оголошення, хоч, можливо, і дорогувато буває. Але, повірте, безуспішна писанина обходиться дорожче. І так буде, поки усі наші плодорозсадники, науково-дослідні заклади не повернуться обличчям до людей, до їх потреб.

В. П. ЧЕРВІНСЬКИЙ,
264940, Волинська обл., м. Володимир-Волинський, вул. Нововолинська, 8

Все не так просто...

Турботи садівника А. І. Михальова із Запорізької області («ДСГ» № 11, 89) цілком зрозумілі. Подібні запитання можна почути досить часто. Я вирішив до деякої міри дати відповідь на це болюче для садівників-любителів питання. Хто пробував виростити саджанця, знає, яка це трудомістка робота: кожну рослинку за час її росту потрібно до десятка разів потримати в руках. Механічних рук поки що для цього не придумано. І якщо колгоспи і радгоспи неспроможні забезпечити країну зерном, у виробництві якого всі процеси механізовано, то як вимагати від них такої величезної ручної праці?

Крім того, робота ця вимагає високої кваліфікації, глибоких різноманітних знань і самовідданої любові до справи. А вона сезонна та ще й низькооплачувана. В сприятливі дні потрібно працювати по 14—16 годин. В умовах регламентованого робочого дня у державних розсадниках це неможливо. А тут задощило на тиждень-два... От і судіть самі.

Державні ціни на саджанці необгрунтовано низькі. Вони, як правило, окупаються половиною першого врожаю, їх встановлював той, хто своїми руками не працював. Керівника господарства вищі інстанції питають передусім за продукцію тваринництва, адже «чистих» плодорозсадників немає.

Виходить, що відомства можуть повернутися обличчям до потреб садівників-любителів лише тоді, коли їм це буде економічно вигідно. Ми вже переконалися, що економікою правлять не директиви, не філантропічні мотиви, а економічні інтереси.

Враховуючи таку ситуацію, я вирішив дещо зменшити дефіцит садивного матеріалу, скориставшись можливостями, які надає перебудова нашої економічної системи. Орендуючи придатну для вирощування саджанців землю, створив плодорозсадник. На перших порах вирощую саджанці ягідників: чорної смородини, червоних і білих порічок, агрусу, безколючкової обліпихи, безколючкової садової ожини, повстистої вишні, гібриду чорної смородини з агрусом (йошти), айви японської, ремонтантних малини і суниці. Асортимент буде розширюватися в міру надходження заявок від садових товариств. Мій принцип — саджанці повинні бути сортові, класні, стійкі проти хвороб і шкідників, доступні за цінами.

Окремі садівники вважають, що вони вже все посадили і їм нічого садити нового. Тим часом сад — це система, постійно оновлювана новими рослинами, породами і сортами. Тому садівники повинні планувати таке оновлення на перспективу, а плодорозсадник знати потребу в саджанцях хоча б на 1—3 роки наперед.

Адже не завжди можна за рік виростити стандартний саджанець. Тому я звертаюсь до правлінь садових товариств і організацій — прошу замовляти потрібну вам кількість саджанців у асортименті заздалегідь. Організаторам оптової заявки виплачую 15 процентів від договірної суми. Це буде вигідно для обох сторін.

Є. М. ГАЛАТОВИЧ,
орендар, кандидат сільськогосподарських наук, Львівська область, Пустомитівський район, с. Оброшине

Дім сад город 3 1990

Щомісячний додаток до журналу Державного агропромислового комітету Української РСР «Сільські обрії»

Видається з 1989 р.

Грунт — живий організм

Щедра грядка

Празьке видавництво «Артія» (Чехословакія) минулого року випустило друком відмінно підготовлену й проілюстровану «Енциклопедію садівника». На високому науковому рівні і популярно ця книга знайомить читачів з основами ведення овочівництва, садівництва і квітникарства на присадибній і дачній ділянці в різних грунтово-кліматичних умовах. «ДСГ» в цьому і наступних номерах подає з незначними скороченнями кілька матеріалів з «Енциклопедії садівника» про основу ведення сільськогосподарського виробництва. Без грунтознавства неможливе культурне ведення садівництва і городництва. Ось чому грунтознавчий практикум сподіваємося стане в пригоді нашим читачам.

Природа подарувала нам одну з найголовніших умов життя рослинного світу — грунт. Власне грунт можна сприймати також як живий організм, де, не перестаючи ні на мить, розвивається життя бактерій, інших мікробів, росте плісень. У грунті — замкнуте коло буття і загибелі, утворення й розкладу органічних сполук. Він, як і будь-який живий організм, прагне до єдиної мети — жити і розмножуватися.

Під поняттям грунту розуміють верхній шар твердої земної кори. Оброблювана сільськогосподарськими машинами і знаряддями частина грунту називається орною землею. Грунт складається з різних складових, головним чином, це тверді частинки, вода і повітря.

Тверді частинки — це власне сама грунтова маса, яка складається з речовин неорганічного й органічного походження. В неорганічній частці переважають різні за розмірами частинки піску, пилу і глини. Найдрібніші частинки глини мають здатність затримувати воду з розчиненими в ній поживними речовинами і склеювати грунт у грудочки. Органічна частка — це головним чином перегній і грунтова фауна. Перегній виникає в результаті розкладу органічних речовин. Цей процес є наслідком життєдіяльності грунтової фауни, бактерій.

Розклад органічних речовин у грунті називається гуміфікацією. Залежно від рівня доступу повітря (головним чином кисню) гуміфікація відбувається шляхом тління, гниття або квасіння.

Тління — це розклад органічних речовин при достатньому доступі повітря. Бактерії розкладають організми і звільняють мінеральні сполуки, якими живляться рослини. Такий процес вважається сприятливим. Гниття — це розклад органічних речовин без доступу повітря. Це несприятливий процес. Квасіння — перетворення цукру та інших речовин, які не містять азотних речовин, у квашені продукти і вуглекислий газ. Квасіння відбувається при участі дріжджів з обмеженим доступом повітря. Залежно від кількості перегною розрізняють грунти: малогумусні (менше 1% перегною), помірногумусні (1—2%), середньогумусні (2—3%) і гумусні (понад 3%). Грунт у саду повинен мати гумусу не менше 3%.

Простір між окремими твердими частинками грунту заповнюють вода і повітря. У воді розчинені різні речовини, так що це не стільки вода, скільки поживний грунтовий розчин. Повітря, що знаходиться у грунті, має більше вуглекислого газу, ніж атмосферне. Це пояснюється тим, що корені рослин дихають, споживаючи кисень і виділяючи вуглекислий газ.

До факторів, які пов'язані з особливостями грунту, належать фізичні, хімічні та біологічні властивості. Але при цьому треба пам'ятати, що вони діють не окремо, а в тісному взаємозв'язку, разом з тим впливають не однаково на всі рослини, а залежно від їх виду й етапу розвитку.

Більшість властивостей грунту, особливо його структура, наявність у ньому води, повітря, органічних речовин, його сорбційні можливості безпосередньо пов'язані з процесом утворення в ньому поживних речовин, живленням і удобренням рослин.

Структура грунту

Структура грунту насамперед залежить від його механічного складу, вмісту в ньому перегною, кореневої системи рослин, діяльності грунтової фауни, кількості опадів, здатності його всмоктувати воду і подавати її по капілярах з глибоких шарів на поверхню.

Найсприятливішою для рослин є дрібногрудочкова зерниста структура, коли частинки грунту бувають склеєні у грудочки діаметром в 1—10 мм. Такий грунт повітряний, добре всмоктує воду, його легко пронизують і корені рослин. При цьому капілярне підняття води з нижніх шарів не затруднене, завдяки чому рослина має змогу одержувати поживні речовини. Збереженню зернистості сприяє внесення перегною, а також затінення грунту рослинністю і настилом.

Щільна структура для рослин менш придатна. Такою структурою характеризуються важкі грунти, в яких значна частка глини. Важкий грунт майже не пропускає воду, у таку землю важко проникає коріння. Його щільну структуру найчастіше спостерігають після затяжних дощів. З'являється вона і від надмірно потужних струменів води під час поливу, в результаті того, що краплі води розбивають зернятка грунту і він запливає. Після висихання на поверхні утворюється кірка, яку слід якнайшвидше розпушити.

Пилова структура ще гірша. Окремі частинки такого грунту не зліплені в грудочки, і він стає сипучим. Коріння у такій землі тримається погано, а вода, швидко всмоктуючись, так само швидко проникає у нижні шари. Як наслідок — рослини страждають і від нестачі води, і від нестачі поживних речовин.

Але структуру грунту можна змі-

Грунтознавчий практикум

нити. Так, щоб одержати бажану грудочкову структуру, в грунт усіх видів треба регулярно вносити перегній. Особливо слід це робити, якщо ділянка з легкими піщаними або глинистими ущільненими грунтами. У легкі грунти добре регулярно вносити ущільнюючі компоненти, наприклад, торф, мул, відходи цукроваріння тощо, а у важкі, навпаки, полегшуючі, для чого годиться грубий пісок, попіл і знову ж таки торф, який є прекрасним компонентом для поліпшення грунту. Внесення органічних добрив, особливо компосту, необхідне для всіх видів грунтів.

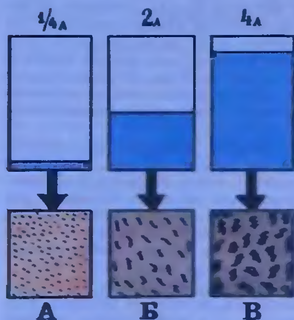

Рис. 1. Властивість окремих видів грунтів поглинати і утримувати воду (на 1 кг землі): А — пісок; Б — компости; В — торф.

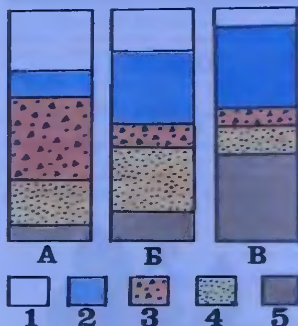

Рис. 2. *Об'єм повітря, води та інших складових частин в різних видах грунтів: 1 — повітря; 2 — вода; 3 — грубий пісок; 4 — дрібний пилеподібний пісок; 5 — частки мулу.*

А — грунт піщаний
Б — грунт глинистий
В — грунт мулистий

Грунтова сорбція

Дальшою важливою властивістю грунту, на яку людина також має змогу впливати, є так звана сорбція — здатність поглинати, затримувати, зв'язувати і проводити обмін поживних речовин, необхідних для рослин. Ці речовини можуть бути зв'язані як фізично, так і хімічно чи біологічно. Найкращу сорбційну здатність мають перегнійні грунти із зернистою структурою, що відмінно зберігають поживні речовини і при цьому в найсприйнятливішій для рослини формі. У піщаних грунтах сорбція незначна і поживні речовини вимиваються, проникають у глибокі, недоступні для рослини грунтові шари. У глинистому грунті переміщення поживних речовин обмежене, і сам характер не сприяє їх прийому рослинами через кореневу систему.

Хімічні властивості грунту

Грунти, залежно від переважання у них хімічних сполук, бувають кислими, нейтральними і лужними. Показник кислотності грунту прийнято умовно позначати латинськими буквами pH з відповідною цифрою. Сильнокислі грунти мають pH 4 і менше, середньокислі — 4—5, слабокислі — 5—6, нейтральні — 6—7, лужні — 7—8, сильнолужні — 8—9. Ці властивості грунту можна змінити, вносячи відповідні органічні та мінеральні добрива. На властивості грунту впливають також опади, продукти розкладу органічних часток тощо. Нормативні показники pH для садової землі коливаються, як правило, у межах від 4 до 8. Якщо грунт надмірно кислий (pH 4 і менше, наприклад, торф'яник) або занадто лужний (pH більше 8), у ньому є шкідливі для рослин речовини. Необхідно враховувати й те, що в різних рослин бувають різні вимоги до хімічних властивостей грунту. Наприклад, суниця, малина, агрус, яблуня, груша добре розвиваються на слабокислих, а персики, абрикос, черешня, вишня, слива — на лужних грунтах. У цілому ж вважається, що для більшості рослин найсприятливіші нейтральні і навіть слабокислі грунти, тобто такі, реакція яких коливається в межах pH 5—7.

Щоб правильно визначити властивості грунту на городі чи садовій ділянці, його зразки віддають на лабораторний аналіз. Орієнтовно це ж можна визначити й самому. Для цього грудочку сухої землі обливають оцтом. Якщо грунт лужний, то земля буде шипіти. Можна зробити аналіз і за допомогою лакмусового папірця. Роблять це так: зразок грунту промивають дистильованою водою, покладений у неї папір при кислій реакції почервоніє, а при лужній — посиніє.

Можна зробити висновок про кислотність грунту, спостерігаючи за рослинами, які росли до того, як ви почали освоювати свій город. На кислих грунтах ростуть хвощ, м'ята, подорожник, на нейтральних — мати-і-мачуха, дика редька, на лужних — ромашка, біла конюшина, гірчиця. Підвищену кислотність знижують, вносячи у грунт вапно, а підвищену лужність — додаючи кислі добрива: суперфосфат, сульфати. Різні види грунтів мають також і різну здатність утримувати постійність хімічної реакції. Можна сказати, що більшість грунтів має здатність до поступового окислювання. При цьому піщані грунти, на відміну від глинистих, постійність хімічних властивостей утримують важко. У них слід вносити вапно невеликими порціями, зате часто, в той час, як важкі грунти витримують і вищі дози.

Меліса лимонна

Цю рослину в народі називають мелісою лікарською, лимонною м'ятою, лимонною травою, маточником тощо. Вона росте на узбіччях доріг, лісових галявинах. Як культурну рослину її вирощують на присадибних ділянках, а подекуди й на полях спеціалізованих радгоспів.

Листя й стебла меліси мають приємний лимонний аромат. Зумовлено це тим, що вона містить ефірну олію, основною складовою частиною якої є запашний цитраль. Є в ній також вітамін С, каротин, органічні кислоти, гіркі та слизисті речовини, мінеральні солі. Висушені стебла, листки зберігають сильний лимонний запах та гіркуватий смак.

Сировину (листя, стебла) у свіжому й висушеному вигляді використовують для маринування та консервування яблук, груш, слив, черешні, овочів. Вживають мелісу і як приправу при виготовленні різних соусів, м'ясних страв, салатів. Готують також меліcовий чай, напої, які підвищують апетит, поліпшують травлення.

З давніх давен мелісу використовують і як лікарську рослину, що заспокоює нервову систему, тамує біль. З меліси добувають цінну ефірну олію для парфюмерії, а також для ароматизації безалкогольних напоїв.

Меліса — гарний медонос. У червні-серпні на ній розкриваються білі або ледь рожеві квіточки, які виділяють нектар і дають гарний взяток. За сезон з одного гектара меліси можна одержати 150 кг меду. Досвідчені пасічники запашним листям меліси натирають усередині вулики, приваблюючи бджолині рої. Тому в народі побутують ще й такі її назви: рійник, ройовик, бджолина трава.

Розмножується меліса насінням та поділом кореневища. Насіння висівають у теплиці, в парнику або на грядці, починаючи з лютого і до середини літа. Сіянці пікірують у горщечки і в 60-денному віці висаджують на постійне місце з площею живлення 70×50 см. Навесні, восени багаторічні кореневища ділять на частини (одна рослина може дати до 10 нових), які висаджують восени або навесні наступного року. У перший рік рослини виростають заввишки 8—15 см, частково стеляться по землі. На другий рік з кореневища виростають прямостоячі стебла від 30 до 70 см заввишки.

Найкраще росте меліса на понижених і помірно вологих грунтах, на добре освітлених сонцем ділянках. У затінених місцях розвивається гірше, накопичує менше ефірної олії. На одному місці може рости 8—15 і більше років. Тому під неї потрібно вносити кожний рік достатню кількість органічних добрив перед весняною культивацією чи перекопуванням міжрядь.

Сировину з рослин заготовляють у стадії початку цвітіння, причому за сезон її можна зрізувати 2—3 рази. Листя для приправи збирають усе літо. Траву (листя, стебла) меліси сушать якомога швидше у затінку при достатньому провітрюванні, розкладаючи тонким шаром.

Щоб одержати насіння, на другий-третій рік рослини не зрізають, вони квітують, а у вересні-жовтні дозріває насіння.

В. П. ГРИНЬ, *кандидат с.-г. наук,*
Центральний республіканський ботанічний сад АН УРСР

Суппрім плодоносить до приморозків

Таку назву дістав найновіший сорт ремонтантної ягоди, яка безперервно плодоносить у кімнатах на підвіконні чи в теплицях, а в грунті до пізніх приморозків. Суппрім добре росте на балконах, підвіконнях північної та східної орієнтації, терасах, лоджії. Добре переносить напівтінь, тому її можна висаджувати під плодовими деревами або серед квітів літників.

Суппрім — багаторічна рослина, відзначається високою врожайністю. На кущі одночасно дозріває більше сотні ягід масою в 5—7 г кожна, а всього за сезон їх може бути понад тисячу.

Ця культура стійка проти хвороб і шкідників, а значить працювати з нею можна без отрутохімікатів, що в наш час найважливіше.

Під час плодоношення треба добре поливати, щотижня підживлювати рідкими добривами, переважно органічними.

Насіння не стратифікують. Висівати можна будь-якої пори року по поверхні добре зволоженого грунту, сходить насіння через 20—25 днів. Коли розсада має два-три листочки, її пікірують у п'ятилітрові горшки (по одній рослині в центрі).

Однорічні кущі дуже розлогі, мають у діаметрі до 60 см, а у висоту до 40 см. Рослину потрібно через кожні два-три роки пересаджувати, інакше вона дерев'яніє і менше плодоносить.

Ягоди бувають жовтого або червоного забарвлення.

Суппрім — не тільки радість для душі, але й можливість цілорічно мати свої свіжі ягоди, так потрібні для дітей і людей похилого віку.

Щоб придбати насіння Суппрім, звертайтесь за адресою: 285328, Івано-Франківська область, Снятинський район, с. Новоселиця, Ставничому Юрію Андрійовичу. Для відповіді вкладати конверт з зворотною адресою.

Ю. А. СТАВНИЧИЙ

Читачі радяться, пропонують, запитують

Оце так оренда!

Пише вам орендатор-невдаха. Минулого року наприкінці квітня добровільно-примусово змушений був взяти в оренду гектар землі і теплицю під плівкою площею 0,2 га. Хоча й пройшли усі строки, посіяв у тій теплиці огірки. Думав, що буде, те й буде. А вони взяли та й, на превеликий жаль, уродили. Та ще й як. Щодня по 300—400 кг збирав. А дівати нікуди, бо радгосп транспорту не давав (Брешу, один раз за весь час таки дали машину на дві години). І ось замість того, щоб здати ці огірочки на консервний завод по 100 крб. за тонну, їх згодували на десерт бичкам.

Чотири місяці працював по 15—18 годин на добу. Світу білого не бачив. І в результаті ледь вистачило грошей, щоб розрахуватися з радгоспом за насіння, воду, світло, трактор тощо.

Отака оренда!

Читав оце недавно, що у населення часник заготконтори не приймають, бо закупили десь за валюту. А люди тепер той власний часник на помийку викидають. Хтозна, може й огірки десь закупили. Ось і пішла моя праця прахом.

О. В. СЛОБОДЯНИК

Вінницька обл., м. Іллінці, вул. Морозівська, 192

ВІД РЕДАКЦІЇ. *На жаль, знайома картина. Минулого року, як кажуть спеціалісти, від несправжньої борошнистої роси знову загинув майже весь урожай огірків. Не лише у великих містах чи містечках, навіть у селах ці овочі були дефіцитом. Годі було й думати придбати їх у магазинах, а на базарах, якщо й були, то коштували дорого. У цей же час огірки згодували худобі.*

Висновок єдиний: свідомо чи несвідомо керівництво радгоспу спрацювало не на користь перебудові, не на користь вирішенню продовольчої проблеми у республіці.

«Допоміг випадок»

Після публікації у № 6 «ДСГ» автор замітки під такою назвою А. Гарбузюк одержав багато листів, у яких їх автори просять докладніше розповісти про боротьбу з колорадським жуком настоєм з відходів цибулі. Сьогодні пропонуємо увазі читачів відповідь А. Гарбузюка.

Під час збирання врожаю цибулі збирайте всі відходи. Пильнуйте, щоб вони були сухими, без домішок бур'янів, а взимку — складайте лушпайки. Їх треба тримати в сухому, прохолодному місці.

Коли картопля, баклажани підростають, з'являється колорадський жук, беремо відро, насипаємо лушпайок, притоптуємо їх, щоб було трохи більше половини відра, і заливаємо водою. Для того, щоб лушпайки не спливали, можна покласти на них гніт. Настоюємо не менше доби, потім темно-коричневу рідину зціджуємо в порожнє відро, розводимо ще одним відром води, а гущу заливаємо свіжою водою. Знову віджимаємо, заливаємо в третє відро. До того, що залишилося у відрі, досипаємо свіжу порцію лушпайок, заливаємо водою. Через десять годин настій готовий.

Намагайтеся обробити картоплю раніше, поки жук не встиг «освоїти» куща (на баклажанах він яєць не відкладає, тому їх можна кропити, коли почне шкодити). Якщо ж момент упущено і жук відкладе на листках картоплі яйця, або у період інкубації личинок обприскування безрезультатне.

Можна настій робити і крутіший, він не шкідливий як для рослини, так і для людини.

Анатолій ГАРБУЗЮК,
Кіровоград, Дослідна станція, Паркова, 7, кв. 8

Мій улюблений стахіс

Вже три роки я вирощую стахіс. Як овочеву культуру його вирощують у Китаї і Японії, до Радянського Союзу завезли з Монголії.

Стахіс — це бульбочки, що важать 3—5, а іноді 10 г. Мають оригінальний вигляд маленької черепашки. На колір — білуваті, перламутрові, а іноді золотисті. Страви з бульбочок не лише смачні і різноманітні, але й корисні, зокрема при діабеті і підвищеному тиску крові. Бульбочки варять, смажать, солять, маринують, листя додають до салатів.

Стахіс висаджую рано навесні на глибину 7—10 см, відстань між рослинами — 30 см.

Подальший догляд не складний. розпушування землі у рядах і міжряддях, а також прополювання бур'яну. В середині вересня трохи підгортаю кущі.

Викопувати стахіс починають з 10 жовтня. Якщо викопати не всі бульбочки, то вони наступного року знов проростають.

Урожайність на моїй ділянці становить 18—20 кг з 10 м².

О. В. ГРОГУЛЬ,
Вінницька обл., м. Козятин

Окраса садиби

Зараз багато людей одержують земельні ділянки, споруджують тимчасові й постійні господарські будівлі та садові будиночки, загорожі і хотіли б прикрасити їх красивими зеленими шпалерами.

Рекомендую використовувати для цього ангурію (антільський огірок). Це ліаноподібна рослина з довгими, до чотирьох метрів, стеблами, фігурними листками та численними вусиками. Вона щедро цвіте, та й плоди, що звисають на довгих плодоніжках, дуже декоративні. Квіти до того ж відмінні медоноси з тонким ароматом, який приваблює бджіл.

Вирощувати ангурію можна з насіння, замоченого у воді кімнатної температури, але краще з розсади у горщечках. За один сезон з трьох-п'яти рослин ви можете одержати таку кількість насіння, якого вистачить, щоб обсадити по периметру всю садову ділянку.

Л. М. КОЗИН

Бруква

Третій рік намагаюсь вирощувати кормову брукву, але вона розвивається погано, сильно пошкоджується попелицями і не дає врожаю. Чи є якась перевага у брукви перед кормовим буряком?

І. М. Турбаба,
м. Білозерськ Донецької області

Бруква — рослина довгого дня, невибаглива до світла. Краще росте і розвивається в похмурі туманні дні. Погано переносить спеку й нестачу вологи. В Донбасі ж, де живе дописувач, кліматичні умови зовсім протилежні — висока температура протягом усього літа, напівпосушливі умови, постійна нестача вологи. Тому намагання читача одержати добрий урожай брукви в Донбасі і завершується невдачею.

За кормовими показниками ця рослина не має особливих переваг перед кормовими буряками, тому їм і слід віддати перевагу. При внесенні до 100—150 кг на 10 м² органічних добрив, доборі районованих сортів (для Донеччини рекомендовані Переможець, Екендорфський жовтий, а також гібриди Авангард, Тімірязєвський-56 і Урожайний), своєчасних і рясних поливах буряки можуть дати урожай до 150—200 кг з 10 м².

В. Д. ДАВИДОВ, кандидат с.-г. наук, Донецька обл.

Ходімте в сад

ЩЕПЛЕННЯ

Компоненти різної товщини

Виявляється, що й при неоднаковій товщині підщепи і прищепи їх можна зростити.

Коли на прищепі добре відстає кора (як правило, навесні), краще робити щеплення за кору. Для цього зрізують пилкою значно товщу підщепу, садовим ножем зачищають її пеньок. Потім розрізають вподовж пенька кору довжиною в 2,5—3 см і зверху легко відхиляють її ножем від деревини. У розріз кори вставляють підготовлений живець. Місце щеплення міцно зв'язують і обов'язково замазують садовим варом.

Якщо різниця в товщині підщепи і прищепи дуже велика (в 10 і більше разів), то на одному пеньку прищеплюють кілька живців — 2—3—4 — для швидкого заростання пенька. Потім з живців, що розвинулися, залишають один, іноді два пагони для гілкоутворення, а решту вирізають зовсім або переводять на плодові гілки.

Коли немає інтенсивного сокоруху, то й кора на підщепі не відстає або відстає дуже погано. У цьому випадку краще застосувати щеплення вприклад або у розщеп.

Підготовка підщеп при цих способах подібна до щеплення за кору. Її зрізають на пеньок, зачищають садовим ножем. Перший спосіб виконується подібно до щеплення за кору, але підготовлений однобічний живець прикладається до такого ж зрізу кори і частини деревини на підщепі.

Для кращого утримання живця на пеньку на ньому роблять «сідло».

При другому — щепленні в розщеп — підготовлений, як і при щепленні за кору, живець двобічним зрізом вставляють у щілину підщепи таким чином, щоб камбій з одного боку живця збігся з камбієм пенька.

Як і при щепленні за кору, живці міцно обв'язують, рани замазують садовим варом, а в посушливе літо ще й закривають поліетиленовою плівкою, щоб живці не підсихали.

Дерево... з однієї бруньки

Брунька, як відомо, містить у собі всі належні дереву надземні частини: стебло, листя, ростові і плодові утворення. Якщо бруньку бажаного сорту з малесеньким шматочком кори і деревини (або й без останньої) «посадити» на камбіальний шар дички, то вона започаткує нову рослину з властивостями взятого сорту. Хто й коли відкрив вічкування — цей найпростіший, найлегший і найдешевший спосіб окультурення дерев,— невідомо. Але зараз він найпоширеніший, і особливо в розсадництві та при перещепленні дерев кісточкових порід.

Його, як і інші щеплення, проводять багатьма способами, залишаючи без змін загальну основу — для щеплення береться лише одна брунька (вічко), а її камбіальний шар повинен збігтися з таким же на прищепі. Визначається спосіб вічкування, як правило, відставанням кори на прищепі. Якщо вона відстає добре, краще вставляти бруньку в Т-подібний надріз. Для цього на штамбику підщепи, в основному біля кореневої шийки, роблять Т-подібний надріз, легко відгинають краї кори і вставляють між них зрізаний на культурному живці щиток кори з брунькою та з півсантиметровим черешком листка. Потім щиток щільно обв'язують ликом, поліхлорвініловою плівкою чи ізоляційною стрічкою. Це для того, щоб з'єднати камбій вічка з камбієм підщепи. Зростання компонентів (щитка і дички) проходить легко і швидко: через 3—4 тижні можна послаблювати пов'язки, а ще через 1—2-й зняти зовсім.

Весною наступного року підщепу зрізують над прищепленим вічком. Протягом літа з бруньки виростає пагін культурного сорту.

Якщо кора не відстає, застосовують вічкування вприклад. У принципі воно схоже на попередній спосіб, але менш трудомістке, не залежить від стану сокоруху і разом з тим дає змогу усунути окремі роботи, обов'язкові при вічкуванні в Т-подібний надріз. Тут, наприклад, не потрібно послаблювати пов'язки, оскільки небезпеки в запливанні вирізу щитка корою підщепи немає, бо він прикладається зверху надрізу кори. Якщо при цьому пов'язку накласти знизу вгору, то знімати її не потрібно: вона спаде сама під час зрізання дикого пагона «на вічко».

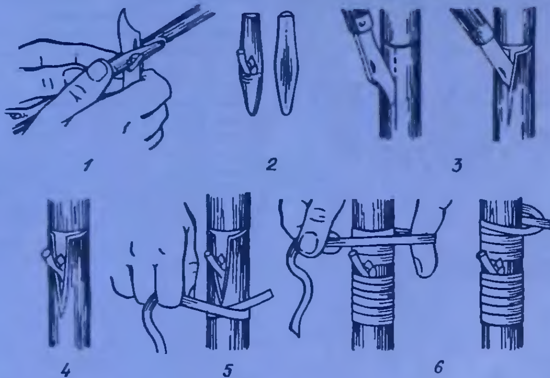
Живці для літнього вічкування заготовляють у день щеплення з цьогорічного приросту культурних сортів, з так званих маточно-живцевих сортосадів або з окремих дерев виробничих чи колективних насаджень.

Одразу після зрізування з живця видаляють листя, залишаючи половину — третину черешка. Це робиться для того, щоб зручно було тримати щиток у руці та для ревізії приживань: якщо щиток живий, черешок легко відпадає.

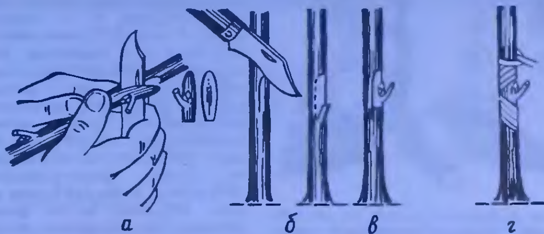
Живці ставлять у відро з водою

Способи щеплення при неоднаковій товщині підщепи і прищепи.

Техніка окулірування: 1 — зрізування вічка; 2 — зрізане вічко; 3 — розрізування кори на підщепі; 4 — вставлене вічко; 5 — початок обв'язування; 6 — закінчене обв'язування.

а — зріз щитка з живця; б — виріз кори на підщепі; в — встановлений на підщепі щиток; г — обв'язаний щиток.

шаром у 5—8 см, щоб вони не пересохли. Тримають їх у холодку, а для тривалого зберігання (3—5 днів) краще в прохолодному приміщенні. Щитки нарізають тільки в час щеплення і якнайтонше, але так, щоб не пошкодити провідної тканини бруньки і зробити це слід якнайшвидше. Щоб не допустити найменшого підсихання зрізів щитка при Т-подібному вічкуванні, спеціалісти роблять так зване закрите. Воно схоже на звичайне, але дещо змінена послідовність робіт. Щиток з живця знімають у два прийоми: спочатку робиться на 3—4 см вище вибраної бруньки поперечний надріз, потім звичайний — подовжній, але не доводячи на 2—3 мм до поперечного, і після цього щиток притискується до живця великим пальцем лівої руки. Вільною правою робиться на підщепі Т-подібний надріз. Потім (теж правою рукою) вставляється щиток у надріз дички. Підщепу для зручності нахиляють у бік, протилежний надрізу, краї якого легко розходяться, полегшуючи встановлення щитка. Обв'язування та інші операції такі ж, як і при звичайному вічкуванні в Т-подібний заріз.

Застосування закритого вічкування підвищує продуктивність праці, а головне — при цьому завжди вища приживлюваність щеплень.

Школа садівника

Школу веде Мліївський Науково-дослідний інститут садівництва Лісостепу України ім Л. П. Симиренка.

Словничок садівника

Мірабелі — група сортів сливи з середніми або дрібними плодами, округлими, золотисто-жовтого забарвлення, відмінного смаку. Належать до різновиду сірійської або дамаської сливи. Представником групи є сорт Мірабель Нансі (Мірабель подвійна).

На кільце — спосіб вкорочення гілок, при якому гілка вирізається зовсім біля своєї основи, де вона прикріплена до більш товстої гілки (гілки вищого порядку) або до центрального стовбура. Вирізування на кільце старих гілок (3—5 років) і старших робиться в особливих випадках, бо може призвести до масової появи вовчків — жирових пагонів.

Нектарини — персики з неопушеними плодами, що виникли внаслідок раптових мутацій звичайних персикових дерев. Дерева нектаринів нічим не відрізняються від звичайних дерев персика: вони однакові за будовою, консистенцією, смаком плодів.

Нормування врожаю — з метою усунення періодичності плодоношення в роки великого навантаження дерева плодами або при недостатності водно-харчового балансу дерево само скидає значну кількість врожаю, залишаючи тільки те, на що вистачає наявних умов. Існує два види нормування врожаю: природне і штучне. Природне проходить, як правило, в червні, його називають червневим дощем.

В Японії для одержання щорічно високих і стійких урожаїв яблук садоводи-любителі штучно регулюють кількість зав'язі на дереві. Щоб мати повноцінні однакові плоди, на кожні 40 листків залишають по одній зав'язі. Дерева при цьому плодоносять щороку.

Пальмета — крона плодового дерева, у якій попарно і поярусно розміщені скелетні гілки, що нагадують листок пальми. Останнім часом всі інтенсивні сади помилково називають пальметними, хоч дерева в них сформовано і в інші, непальметні крони. Складність формування, досить високе (до 5—8 м) дерево та ряд інших серйозних недоліків пальмети стримали її поширення, замінивши її на простіші, швидкоплідніші й економічніші — веретеноподібні та похідні від них різні площинні крони.

Парадизки — загальна назва карликових вегетативних підщеп для яблуні. Як і в дусенах, прийнята міжнародна нумерація різних її форм. Найпоширеніша парадизка 9 та червонолиста або Будаговського. Укоріненість та пагоноутворення середні, якірність дуже низька, обов'язкова шпалера. Дерева висотою до 3 м щорічно високоврожайні.

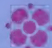
Словничок садівника

Партенокарпія — здатність деяких плодових та інших рослин утворювати плоди без насіння або з порожнім насінням без запліднення внаслідок розростання квітколожа. Партенокарпічні сорти особливо корисні в тих районах, де цвіт часто пошкоджується весняними заморозками. Проте зовсім усувається можливість статевої гібридизації.

Парусність крони — величина надземної частини дерева, її форма, здатність приймати на себе або пропускати обтіканням (в округлих крон) силу вітру. Чим плоскіша вертикальна крона, тим більша у неї парусність, тим більша потреба в шпалері або інших опорах. Парусність крони залежить також від якірності кореневої системи: у сіянцевих підщеп коріння міцно утримує дерево, і воно може іноді обійтись і без шпалери при найбільшій парусності. Всім вегетативно розмножуваним підщепам, як правило, необхідні опори, навіть при округлих формах крон.

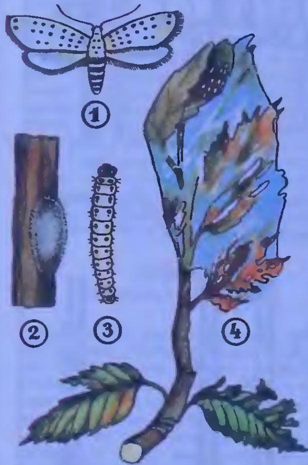
Парша яблуні та груші — одна з основних, найбільш поширених і небезпечних хвороб. Її збудники — паразитні гриби в конідіальній стадії. Діють суто специфічно: яблуневий не пошкоджує грушу, останній — яблуню. Уражають листя, стебла, плоди, завдаючи іноді дуже великої шкоди: дерева не ростуть, не закладають врожай наступного року, а цьогорічні плоди, вкриваючись плямами, втрачають товарний вигляд, тріскаються. Основні засоби боротьби: збирання й спалювання листя, вирізання й спалювання уражених пагонів, обприскування бордоською рідиною та іншими утримуючими мідь препаратами.

Переведення на слабку гілку — один із засобів формування дерева. Щоб стримати ріст якоїсь гілки (в основному скелетної I та II порядку), треба видалити її верхівку — пагін подовження. Щоб це не викликало появу жировиків, пагін подовження вирізають в основі слабої гілки (вона росте донизу чи вбік, а не вгору), переводячи таким чином всю силу росту на ослаблене місце. Оскільки слаба гілка нездатна використати всі поживні речовини, що надійдуть до неї, то по всій довжині скелетної гілки масово пробудяться сплячі бруньки, утворюючи плодові гілочки.

Шкідники й хвороби

Яблунева міль

1 — метелик; 2 — яйцекладка; 3 — гусениця; 4 — павутинне гніздо з коконами

Після цвітіння на яблунях можна помітити обмотані павутинням гілки — так звані павутинні гнізда, в яких живляться листками жовтуваті з чорними крапками гусенички — це гусениці яблуневої молі. Пошкоджує тільки яблуню.

Метелик з розмахом крил близько 20 мм. Передні крила сріблясто-білі, з чорними крапками. Зимують молоді гусениці під щитками на гілках. Навесні вони вгризаються групками в листки, де роблять міни (ходи), вигризаючи м'якуш між шкірками листка. Старші гусениці живуть відкрито, обгризають зверху листки і обмотують їх павутиною, утворюючи гнізда.

На початку червня вони заляльковуються у білих шовковистих коконах. Днів через 15... 20 вилітають метелики і відкладають на гілках купками яйця, вкриваючи їх слизом, який твердіє, утворюючи щиток сірого кольору розміром 4... 5 мм.

ЗАХОДИ БОРОТЬБИ. На початку розпускання бруньок перед початком виходу гусениць з-під щитків дерева обприскують 1%-ною емульсією 10%-ного к. е. трихлорметафосу-3 або 0,9%-ною емульсією 10%-ного к. е. карбофосу. Відразу після закінчення цвітіння, коли гусениці виходять з «мін» і починають відкрито живитися, проводять обприскування 0,5%-ною суспензією ентобактерину або 0,9%-ною емульсією 10%-ного к. е. карбофосу чи 1%-ним трихлорметафосом-3 10%-ного к. е. або 0,6%-ною емульсією 10%-ного к. е. фозалону. Знімають і знищують павутинні гнізда.

Служба взаємодопомоги

Ківш для колодязя

Маю криницю. Та, на жаль, часто вона замулюється. А чистити її, ой як нелегко...

Бувалі люди розповідають, що в інших місцевостях чистять криниці спеціально виготовленими ковшами.

Давно вже виготовив би такого ковша собі, та от біда, де креслення його й опис взяти, не знаю. Може, хтось із читачів журналу знає, як виготовляти ківш для чищення криниці. Допоможіть, будь ласка!

В. С. ЧОКАН
322010 Дніпропетровська обл., м. Новомосковськ, вул. Головка, 20, кв. 23

Мотоблоки, які випускаються (хоч і в малій кількості) для садівника чи городника з ділянкою в шість соток, мабуть, надто дорогі. Тому, може, хтось знає, як самому виготовити плужок на базі двигуна мотоцикла, мопеда чи моторолера? Розкажіть на сторінках журналу.

В. Є. Момот.
324056, м. Кривий Ріг, вул. Пікассо, 5, кв. 90

Сорт Елегантний

Непорозуміння

Весною на ринку купив два корені кизилу (як мені сказали), але, судячи з листя рослин, мабуть, це не кизил Тобто мене обдурили Такого непорозуміння може и не трапилося б, якби мав елементарні знання про рослину Прошу, надрукуйте матеріал про кизил, проілюструвавши його кольоровим малюнком, фото чи слайдом

Є. Д. ПОНОМАРЕНКО

312240
Харківська обл.,
Золочівський р-н,
с. Феськи, вул Сумська, 42

Придбала кілька саджанців великоплідного кизилу, посадила. А от що далі робити, не знаю. Напишіть, будь ласка, як доглядати за цією рослиною, які умови треба створити, щоб кизил добре плодоносив?

Л. Т. РУМЯНЦЕВА,
м Кривий Ріг

КИЗИЛ

Властивості і використання

Кизил широко використовують у кондитерській і консервній промисловості.

В народній медицині кизил застосовують при малокрів'ї, захворюваннях шкіри, болях у суглобах, порушенні обміну речовин. Для лікувальних цілей вживають плоди, кісточки, квітки, листя, насіння, коріння. Настій з квіток, навар з подрібнених кісточок і кора — чудовий жарознижуючий засіб.

Особливо велике значення мають плоди як протицинготний засіб. Для цього з плодів готують лаваш. Жителі Криму здавна використовують плоди для виготовлення дитячих і дієтичних страв.

Високі харчові і лікарські властивості кизилу зумовлені наявністю в плодах легко засвоюваних цукрів (глюкози і фруктози), органічних кислот (яблучної, галової та ін.), дубильних і пектинових речовин. У плодах містяться мінеральні речовини (калій, сірка, кальцій, фосфор) Кизил — чудове джерело дефіцитних поліфенолів, що добре засвоюються завдяки значному вмісту в плодах аскорбінової кислоти. Поліфеноли, як відомо, зміцнюють капіляри. Особливе значення мають біологічно активні речовини (катехіни, антоціани, флавоноли, так звані Р-активні сполуки). Вони нормалізують проникність і еластичність стінок кровоносних судин, запобігаючи склерозу, підтримують нормальний кров'яний тиск.

Плодами не вичерпуються цінні властивості кизилу: дуже цінується його деревина — тверда і важка, міцна, тонкої структури, добре полірується і йде на токарні і столярні вироби. В старі часи, коли не вистачало металу, навіть шестерні для годинників робили з кизилового дерева. Дубильні речовини в корі і листі кизилу не мають собі рівних. Шкіра, оброблена цими дубителями, відрізняється оригінальним сіро-зеленим забарвленням. З кісточок виготовляють технічну олію, жовту фарбу.

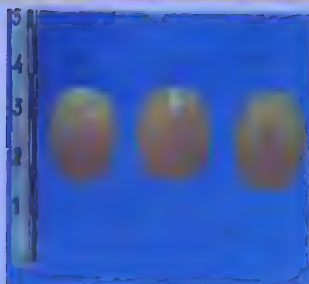
Завдяки ранньому рясному цвітінню, яскравим, приваблюючим плодам і невибагливості до умов вирощування, кизил цінний для озеленення міст і сіл — для створення живоплотів. Оскільки кизил добре переносить морози, пил, газ, дим, ним можна обсаджувати дороги, території промислових підприємств.

Зберегти й примножити

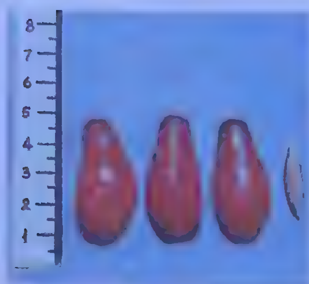
В СРСР у дикому стані кизил росте в Криму, в Молдавії, на Кавказі. півдні Правобережної України. На Черкащині, Закарпатті, в інших областях України є села, що називаються Деренківцями. Якщо зважити, що українська назва кизилу — дерен, то неважко здогадатися, звідки походить назва стародавніх поселень.

Окультурення (інтродукція) кизилу за межами його природного зростання відбулося багато віків тому. Люди відбирали кращі форми і розмножували їх, висаджуючи на присадибних ділянках.

На околицях Києва, на території Центрального республіканського ботанічного саду (колишнього Видубецького монастиря) трапляються 100—150-річні дерева, які ще рясно плодоносять. Звідки вони? Нащадки кримських народних сортів, які були завезені сюди, чи тих рослин з лісів, що колись оточували Київ? У будь-якому випадку можна впевнено говорити про інтродукцію (введення в культуру) кизилу в період становлення Русі. Значну роль в цьому відіграли монастирі, особливо Видубецький, Межигірський, Києво-Печерський, що розміщувалися поблизу Києва.

Сорт Янтарний

Сорт Лук'янівський

В результаті багатовікової народної селекції виникла велика різноманітність форм кизилу. Культурний кизил відрізняється великоплідністю, ніжністю м'якуша, щорічно рясно плодоносить, тоді як лісовий кизил плодоносить нерегулярно, дає дрібні, малосоковиті плоди, особливо в посушливі роки.

Кизил відбирали за формою, величиною, забарвленням, смаком плодів, строками достигання, за цими ж ознаками в основному і давали назви. В Криму, наприклад, були відомі сорти Пізній пляшкоподібний, Звичайний Крупноплідний, Жовтоплідний, на Київщині — Грушоподібний, Липневий та інші.

Та за останнє півстоліття культура кизилу зовсім занепала. Годі говорити про промислові насадження, їх нема. Жоден розсадник на Україні не вирощує саджанців кизилу, немає й дослідних станцій чи установ, які б займалися його селекцією, в Державному сортовипробуванні не знайдете жодного сорту кизилу.

Розмножують кизил і оберігають у любительських садах Азербайджану, Вірменії, Криму, подекуди в Київській, Черкаській, Вінницькій, Миколаївській, Закарпатській областях. Це мало. Зараз потрібно відновлювати культуру кизилу, зберегти і розмножити ті чудові форми, які створено народною селекцією, адже вони втрачаються через те, що любительська культура в основному базується на насінному розмноженні, а воно не забезпечує (як і в інших перехреснозапильних рослин) закріплення в потомстві всіх господарсько корисних ознак сорту, що розмножується.

Багатостовбурний чагарник

У природі кизил — великий, висотою до 4—5 м, багатостовбурний чагарник. У культурі його можна вирощувати у вигляді куща з кількома штамбами або дерева з одним штамбом. Крона у кизилу округла чи пірамідальна. Штамб з сірою корою, що лущиться. Молоді пагони зелені, листя супротивне, сизо-зелене. Квітки маленькі, жовті, двостатеві, зібрані в зонтик з 15—25 квіток. Плід — соковита кістянка, у природі — циліндричної чи еліптичної форми, в культурі — овальної, груше- і пляшкоподібної форми; забарвлення — від світло- до темно-червоного, є сорти з жовтими і рожевими плодами. Кісточка (ендокарп) видовжено-овальна, майже гладенька, довжиною 7—15 мм, з 1 або 2 насінинами.

Кісточка — важливий показник плодів. Адже чим менша її маса, тим більша маса м'якуша плоду. У культурних сортів кизилу вона невелика.

Смак плодів кисло-солодкий, солодко-кислий з приємним специфічним ароматом.

Цвіте кизил рано, раніше інших плодових культур, в умовах Києва — 30 березня — 20 квітня при середньодобовій температурі повітря 6—11°С. Під час цвітіння кизил дуже гарний, особливо на фоні зеленої соковитої трави.

Цвітіння триває 10—15 днів. Через 12—15 днів після початку цвітіння починає розпускатися листя. З 20—25 квіток у суцвітті розпускається одночасно 6—7. При короткочасному зниженні температури квітки, як правило, не пошкоджуються приморозками. Ті, що починають розпускатись, під час похолодання згортаються і в такому стані тримаються до настання тепла. Власне, приморозки під час цвітіння — один з головних факторів, від якого залежить урожай, адже взимку дерева не пошкоджуються морозами.

Запилюється кизил бджолами, які беруть рясний взяток ранньовесняного меду. У цієї культури обов'язкове перехресне запилення між двома екземплярами, тобто між квітками однієї і тієї ж рослини запилення не відбувається. Тому на садовій ділянці треба висаджувати не менше двох екземплярів кизилу.

Плодоносить кизил щорічно і рясно. Урожайність висока: у віці 5—10 років — 8—10 кг, 15 років — 25—30 кг, у 25 років — 80—100 кг з дерева.

В умовах Києва плоди достигають у серпні-вересні.

За строками достигання плодів кизилу розрізняють сорти ранні, середні і середньопізні. На одному дереві плоди достигають протягом 25—40 днів залежно від умов, особливо освітлення.

Середня маса плодів у сортів кизилу нашої селекції від 3 до 5 г, довжина плоду 22—36 мм, ширина 11—19 мм, кісточка становить 9,8—12,0% від маси плоду. Біохімічний аналіз показав, що в них міститься від 5 до 9% цукру, переважає найкорисніший для організму людини цукор — фруктоза, сахарози міститься менше, органічних кислот — 1,38—2,43%, вітаміну С — 68,6—99,8 мг %, дубильних речовин — 0,2—0,36%, пектинових речовин — 0,36—1,18%, антоціану в м'якуші від 70 до 200 мг %, у шкірці — від 510 до 850 мг %.

У плодах жовтого кизилу антоціан знайдено лише в шкірці, в м'якуші його нема.

Багаторічне вивчення зібраного колекційного матеріалу і створеного гібридного фонду дало можливість відібрати найбільш перспективні для культивування сорти — Лук'янівський, Видубецький, Елегантний, Сирецький, Євгенія, Янтарний та ін.

Росте на різних грунтах

Кизил невибагливий, росте на різних грунтах — сухих, кам'янистих, вапнякових, найкраще родить на легких, багатих поживними речовинами, добре дренованих. При внесенні в грунт вапна значно прискорюється ріст і плодоношення кизилу. В природі він часто росте на бідних грунтах, але великі плоди одержують з рослин на вологих, родючих грунтах. Найкраще почувається в невеликому затінку, в сильному, хоч і росте, плодоносить погано.

Кизил — зимостійка рослина (за багато років спостережень не було відмічено пошкоджень його морозами, хоча температура в окремі роки знижувалась до мінус 32—35°С). Посухостійкість зумовлена багатьма факторами, зокрема, опушенням листя, неглибоким заляганням кореневої системи, що дає можливість використати навіть незначні літні опади.

Коренева система кизилу добре розвинена, утворює густу сітку коренів, хоча основна скелетна частина залягає неглибоко (лише 40—

120 см). У вертикальному напрямку розвивається один корінь, що заглиблюється на глибину 80—100 см. Дуже розгалужене горизонтальне коріння несе активну густу мичку. Коренева система рослин старше 5 років займає площу більшу площі проекції крони.

Найчастіше — насінням, найкраще — окуліровкою

Найчастіше його розмножують насінням. Однак, як вже зазначалось, властивості сорту при цьому не зберігаються...

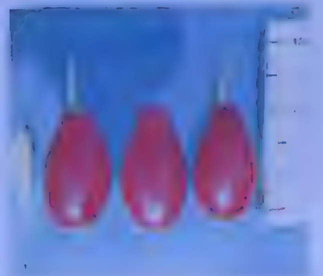
Ми вивчали способи вегетативного розмноження кизилу живцями, відсадками, щепленням (окуліруванням). Здерев'янілі живці в парниках і теплицях не укорінюються, зелені живці укорінюються в цих умовах погано. Розмноження зеленими живцями ефективне в стані активного росту в теплицях з автоматичним регулюванням температури і вологи. Укорінення живців при цьому становить 70—80%.

Добре розмножується кизил відсадками. При цьому одержують міцні, здорові саджанці, що вступають у плодоношення на 2—3-й рік після висаджування на постійне місце.

Розмноження полягає у тому, що молоді одно-, дво-, трирічні гілки, що ростуть близько до поверхні грунту, нахиляють і укладають у спеціально викопані канавки глибиною 15—20 см. Дно канавки розпушують. Гілку закріплюють дерев'яними гачками, верхівку її загинають вгору і прив'язують до вертикального кілочка. При укладанні гілок треба підрізати кору під листовим вузлом у тому місці, де вона загинається вгору, це стимулює утворення коріння. Укорінюють, як правило, до розпускання бруньок — у березні-квітні, але можна і пізніше, навіть — восени. Укорінені гілки добре поливають, підживлюють протягом літа. Догляд — розпушування грунту, знищення бур'янів. Чим старіша гілка, тим пізніше утворюється коріння, але швидше починає плодоносити відсадок — майбутній саджанець. Найбільш інтенсивно укорінюються однорічні пагони. Відсадки з трирічних гілок починають плодоносити вже в перший рік після укорінення, з однорічних — на 2—3-ій. З утворенням хорошої кореневої системи (через літо, а іноді і два) відсадки викопують і висаджують на постійне місце, або в розсадник на дорощування (якщо відсадок відкопують того ж року восени).

Сорт Видубецький

Сорт Сирецький

	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад
Садіння дерев	1	3						1 2	
Обрізування дерев	6	6							
Перещеплення дерев		7				7			
Поливання дерев		4	4		4		4		
Догляд за грунтом і деревами		5	16	[illegible]	16	16	16	5	
Розмноження насінням			8 9	11	11 14	11 14	11	11 10	
Розмноження живцями і відсадками	17	12	13	13				12	12
Збирання та переробка плодів						15	15		

Цвітіння кизилу

З одного екземпляра щороку можна брати, залежно від віку рослини, 5—8 відсадків.

Найпростіший і найефективніший спосіб розмноження кизилу — окулірування. Ось уже багато років ми розмножуємо кизил цим способом і результати чудові. Рясно плодоносять розмножені окулірyванням саджанці, що вступають у плодоношення вже на 2—3-ій рік на відміну від сіянців, які починають плодоносити лише на 5—6-ий рік. Техніка окулірування звичайна, як і для інших плодових порід, строки — теж звичайні, в умовах Києва — початок — середина серпня, залежно від погодних умов — 1—20 серпня. За нашими даними приживання становить 90—95%.

До кінця вегетаційного періоду окулянти сягають висоти 90—140 см, діаметр штамба — 0,8—1 см, вони дуже відрізняються від сіянців: мають велике листя, за рік утворюють від 3 до 5 бічних пагонів, навесні їх можна висаджувати на постійне місце. Як підщепу використовують сіянці культурного чи дикоростучого кизилу. Для цього використовують дворічні сіянці.

Насіння кизилу без спеціальної підготовки сходить на 2—3-ій рік після висівання, що ускладнює процес вирощування сіянців. Але сходи можна одержувати набагато швидше. Перший спосіб — висівання насіння з нестиглих (у стадії молочної стиглості — в липні) плодів, сходи з'являються навесні наступного року. Другий — у травні-червні закладають минулорічне насіння на стратифікацію у вологій тирсі чи моху на все літо, тримають під плівкою в ямі чи під навісом, постійно зволожуючи і перемішуючи. Восени висівають, дружні сходи з'являються наступної весни, тобто через 10—11 місяців. Оброблене у такий спосіб насіння можна висіяти навесні, тоді восени його закопують або заносять у підвал, проростання насіння становить 80—90%.

Живцями кизил добре розмножується лише в туманоутворювальній установці. Для цього використовують пагони у стані інтенсивного росту, з добре вираженою точкою росту і слабким здерев'янінням у нижній частині. Живці завдовжки 10—15 см з 2—4 парами листків нарізують вранці і зразу ставлять у воду. Перед обробкою ростовими речовинами гострим сікатором чи лезом роблять на кінці пагона навскісний зріз на 0,5—1 см нижче бруньки. Листкові пластинки не вкорочують.

Для коренеутворення пагони обробляють 0,02—0,03%-ним розчином гетероауксину або 0,001%-ною індолілмасляною кислотою від 20 до 24 год.

Через 45—50 днів у живців, оброблених стимуляторами росту, і через 50—60 днів у необроблених починається масове утворення коріння. Укорінені живці висаджують на дорощування в розсадник, через рік (восени) чи півтора (навесні) — на постійне місце.

Підготовка грунту, садіння рослин, догляд

Грунт для садіння кизилу готують завчасно. На родючих грунтах рослини висаджують на відстані в рядках 5, а між рядками — 6 м, на бідних — відповідно 4 і 5 м. У загущених насадженнях на родючих грунтах крони дерев у віці 20—25 років змикаються і погано освітлюються всередині. При садінні вздовж доріг, огорож, парканів рослини можна розміщувати на відстані 3—4 м. Ями копають діаметром 80—100 і завглибшки 70—80 см, засипають землею з верхнього родючого шару, змішаного з перегноєм і мінеральними добривами.

Найкраще висаджувати рослини навесні, але можна й восени. Після садіння їх добре поливають, пристовбурні смуги мульчують, протягом літа знищують бур'яни, розпушують грунт. Міжряддя в молодих насадженнях можна засівати бобовими травами чи іншими культурами. Як правило, рослини не пошкоджуються шкідниками і не уражуються хворобами.

Удобрення. На удобрених ділянках рослини краще ростуть, плоди, особливо при достатньому зволоженні, соковиті, м'якоть добре відстає від кісточки.

Органічні добрива з розрахунку 2—3 кг/м^2 пристовбурної смуги вносять восени або навесні, мінеральні — фосфорні (30—35 г/м^2) восени, азотні (15—20 г/м^2), калійні (10—12 г/м^2) — весною.

Обрізування. Сіянці кизилу формують у вигляді куща, вегетативно розмножені — як дерево. Висота штамба в кущової форми має бути 30—50 см, вище нього залишають 5—7 бокових основних гілок. Спеціально не обрізують, за винятком видалення однієї чи кількох гілок, розташованих нижче запланованої висоти штамба. Саджанці, одержані з відсадків чи окуліруванням, формують з вищим штамбом (50—70 см) і такою самою, як у сіянців, кількістю скелетних гілок.

Обрізування плодоносних рослин полягає у видаленні поламаних, скелетних гілок, що переплітаються, дрібних пагонів, які загущують крону. У штамбових форм обов'язково видаляють поросль, у кущових — нижні пагони.

Садовий кизил не потребує особливої агротехніки. Догляд за рослинами зводиться в основному до видалення бур'янів, розпушування грунту, за необхідності — поливу.

С. В. КЛИМЕНКО,
провідний науковий співроб
Центрального республіканського
ботанічного саду АН УРСР,
кандидат біол. наук

Секрети кухні тітки Насті

Збирання і переробка врожаю

У межах крони кизил достигає неодночасно. Тому збирають його кілька разів або залежно від призначення, сортуючи на плоди технічної (для переробки) і повної стиглості для споживання у свіжому вигляді.

Плоди кизилу здатні достигати під час зберігання, набуваючи відповідного кольору, цукристості, знижуючи кислотність і вміст дубильних речовин, а тому для далеких перевезень його збирають нестиглим.

Після того, як плоди полежать 3—5 днів, вони готові для споживання у свіжому вигляді. Звичайно, високих смакових якостей плоди набувають, достигаючи на дереві. В холодильнику зберігаються протягом 3—4 тижнів.

Свіжі плоди тривалий час можна зберігати перетертими з цукром, або засипавши їх цукром. Добрий смак дають плоди, заморожені і консервовані в цукровому сиропі.

Свіжі та сушені плоди використовують як приправу для м'ясних страв і плову.

З кизилу готують варення, желе, мармелад, джем, екстракти, сиропи, морси, начинки, квас, компоти, дуже смачні прохолоджувальні напої.

Пропонуємо найпоширеніші рецепти страв з кизилу.

Лаваш

Стиглі плоди перетирають через друшляк чи сито і сушать на повітрі у вигляді тонких коржиків; їх використовують як приправу до різних страв.

Сироп

На 1 кг кизилу треба 7—8 склянок води і 2 кг цукру.

Відсортовані м'ясисті перестиглі плоди помити, дати воді добре стекти, потім розтерти в емальованому посуді дерев'яною ложкою і лишити відстоюватися 24 год. Одержану масу процідити, додати цукор, воду і варити до готовності на сильному вогні.

Теплий сироп розлити у прогріті, добре висушені пляшки. На другий день їх щільно закрити.

Варення

На 1 кг підготовлених плодів для пастеризованого варення — 1,5 кг цукру і 400 г води, для непастеризованого — 1,7 кг цукру і 400 г води. Вихід варення — відповідно 2,4—2,5 кг.

Нестиглі м'ясисті плоди відсортувати, помити, пробланшувати у киплячій воді протягом 5 хв і занурити у киплячий сироп. Варити на слабкому вогні 15 хв, витримати 6—8 год і знову варити до готовності. Під час варіння необхідно знімати піну і перемішувати варення.

Желе

На 1 кг кизилового соку — 700 г цукру.

Кизил старанно помити і дати стекти воді. Плоди покласти в емальовану каструлю, залити водою так, щоб вона їх покрила, і варити до розм'якшення. Потім процідити і дати відстоятися. Сік змішати з цукром і варити, безперервно знімаючи піну, до готовності. Гаряче желе розлити у пастеризовані банки і закрити кришками.

Мармелад

На 5 кг кизилу — 2 л води.

Стиглі м'які плоди помити, видалити кісточки, висипати у посуд і варити у воді до повного розм'якшення. Потім воду відцідити (її можна використати для желе), а масу, що лишилася, протерти через сито, додати 2,5 кг цукру, варити, безперервно перемішуючи, до готовності.

Повидло

5 кг стиглих плодів покласти у глибокий посуд, залити 6—8 склянками води і варити до повного розм'якшення, а потім протерти через сито. В одержану масу додати 1,5—2 кг цукру. Варити повидло необхідно до загущення, безперервно помішуючи.

Компот

Стиглі, м'ясисті плоди помити в холодній воді, дати їй стекти і покласти у банки: місткістю 0,5 — 350 г, 1 л — 700 г, 3 л — 2100 г. Банки залити теплим сиропом (40—50°C) 50%-ної концентрації, накрити кришками і стерилізувати у киплячій воді (півлітрові банки протягом 8 хв, літрові — 12 хв, трилітрові — 30 хв).

Після стерилізації їх закупорити і охолодити.

Домашня ферма

З ДОБОВОГО ВІКУ

Молодняк усіх видів птиці найдоцільніше придбати у березні-липні, бо, виведений весною, він потрапляє у сприятливіші умови (сонячне проміння, тепло, свіжа зелень) і краще росте і розвивається. Перевозити його слід у картонних або фанерних ящиках з отворами, вистеливши дно м'якою підстилкою.

Купуючи добових курчат, треба уважно їх оглянути. Вони повинні бути рухливі, твердо стояти на ногах, живіт підтягнутий, ноги і дзьоб жовтого кольору, жива маса — 36—38 г. Слабкі курчата малорухливі, погано стоять на ногах, живіт у них звислий, а ноги і дзьоб синювато-білі, у деяких кровоточить пуповина. Подібні ознаки і в каченят, індичат, гусенят, цесарят.

На ріст і розвиток молодняка дуже впливає мікроклімат. Протягом перших п'яти днів температура в приміщенні має становити 30—29°С, наступної п'ятиденки — 28—26, у віці 11—20 днів — 25—23; 21—30 днів — 22—21; 31—40 днів — 21—18°С.

Якщо температура вище норми, курчата в'ялі, оперення скуйовджене, матове, вони важко дихають, багато п'ють води і мало їдять. У молодняка затримується ріст, можуть виникнути проноси, задуха і, як наслідок,— падіж.

За низької температури курчата скупчуються, стають малорухливими, пищать. Пір'я скуйовджене. Такий молодняк погано розвивається.

Повітря у приміщенні має бути свіже, але протягів допускати не можна.

Коли температура надворі 15°С тепла і вище, курчат можна випускати на прогулянку. Чим більше вони будуть на повітрі, тим краще розвиватимуться. На мокру траву і у вогку погоду молодняк випускати не можна.

Перший раз годувати курчат бажано не пізніше як через 8—10 год після вилуплювання. Десять днів їм дають корм через кожні дві години (6—8 разів на день), з 11 до 45 днів — через 3, а старшим — через 4 години. Корми повинні бути тільки доброякісні, бо пліснявими, прокислими, затхлими можна згубити весь молодняк.

У перший день дають пшоно або тонко подрібнене зерно, очищене від оболонки, доброякісний сир. З п'ятого дня можна згодовувати крутозварене яйце (одне на 25—30 голів), з третього — свіжу зелень, борошняну суміш, зволожену сироваткою, збираним або незбираним молоком, м'ясною юшкою до розсипчастого стану. До такої мішанки можна додавати зелень, варену картоплю. Зелень дають і між годівлями. З шостого-сьомого дня до раціону включають мінеральні корми (черепашки, крейду, висушені і розтерті кістки), раз на тиждень — дрібний гравій.

З соковитих кормів найкращі морква, гарбузи, картопля. Ними можна замінювати третину зернoборошняного фуражу. Орієнтовні норми витрати кормів для курчат яєчних порід наведено в табл. 1. Курчат старшого віку привчають до поїдання сирої промитої картоплі.

Дорослих курей годують взимку 3—4, а влітку 4—5 разів на добу, причому перший раз задавати корми слід якомога раніше, а останній — якнайпізніше. Протягом дня птиці згодовують мішанки з посіченої зелені, коренеплодів, вареної картоплі, а на ніч дають ціле зерно (табл. 2). Дуже важливо, щоб у годівницях були черепашки, крейда. Корисно давати яєчну шкаралупу, кухонну сіль (обов'язково), аранці — блідо-рожевий розчин марганцівки.

В індивідуальних господарствах часто розводять гусенят, бо вони добре використовують пасовищну траву. Від гуски з приплодом можна до осені одержати понад 60 кілограмів дешевого смачного м'яса. Витрати на гуску окупаються навіть тоді, коли від неї вирощено хоча б п'ятеро гусенят.

Д. С. ІВЛЄВА,
начальник яєчного виробництва НВО «Укрптахопром»

Таблиця 1

Орієнтовна витрата кормів для курчат яєчних порід (грамів на голову за день)

Корми	Вік (днів)											
	1—5	6—10	11—20	21—30	31—40	41—50	51—60	61—70	71—80	81—90	91—120	121—150
Зерно подрібнене	2	3	[illegible]	7	12	16	20					
Комбікорм або пшеничні висівки	3	5	10	18	24	28	35					
Корми тваринного походження (варене м'ясо та ін.)	—	0,5	1,5	2	4	5	6					
Молоко збиране	10	10	15	20	10	10	—					
Мінеральні корми (черепашки, крейда, кісткове борошно)	—	0,4	0,7	0,9	2	2	2,2					
Свіжа зелень, коренеплоди	1	3	5	7	10	12	13					
Яйця варені	1	2	—	—	—	—	—					
Зерно ціле								22	[illegible]	32	40	[illegible]
Комбікорм								35	40	41	44	[illegible]
Корми тваринного походження								7	7	8	9	8
Мінеральні корми								2,5	3	3	4	4,5
Зелена трава, коренеплоди								15	15	15	15	15

Таблиця 2

Орієнтовні раціони годівлі курей-несучок яєчних порід (грамів на голову за день)

Корми	Весна	Літо	Осінь	Зима
Зерно ціле	60	50	65	70
Зерно молоте або комбікорм	38	50	33	33
Високобілкові корми (макуха, горохове борошно та ін.)	12—15	12—15	12—15	12—15
Корми тваринного походження	10—12	10—12	8—10	8—10
Дрібнопосічене сіно з листочками	6—7	—	6—7	6—7
Коренеплоди, червона морква, картопля і зелень (січена)	60—70	Вволю	70—80	70—80
Черепашки, крейда, кісткове борошно	7—8	6—7,5	5—6,5	5—6,5
Сіль, розведена у воді	0,5—1	0,5—1	0,5—1	0,5—1

Кури на дачі

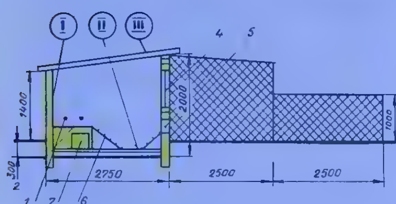
Понад шість років на садовій ділянці утримуємо курей порід брама світла і золотиста, кохінхін чорний і блакитний, фавероль. Птиця цих порід велика, не літає. Приміщення, в якому зимує поголів'я, утеплено. Стіни викладено в півцеглини, зсередини утеплено шлаковатою і оббито ДВП. Підлога заглиблена в грунт на 30 см, забетонована, засипана тирсою і застелена ДВП. Стеля утеплена шлаковатою ДВП ізоляційним. Покрівля зроблена з толю і шиферу.

З кожного боку зроблено лази 25×30 см. Піддон сідала розміщуємо на висоті 45 см від підлоги, а над ним — сідала з брусків 5×7 см.

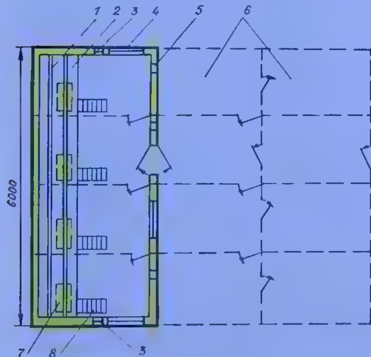
Двері в приміщенні подвійні, з двома-трьома шибками. В такому приміщенні поголів'я добре витримує морози.

Гніздо дуже зручне для великої птиці. Вольєр з сітки поділено на дві частини. Та, що прилягає до зимівника, вкрита поліетиленовою плівкою, і тому навіть під час дощу вигул для птиці сухий.

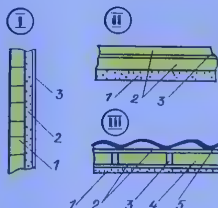
П. С. СЕРЕНКО, Київ

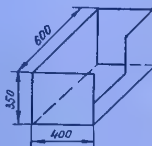
1 — сідало; 2 — піддон; 4 — вікно; 5 — лаз; 6 — трапик; 7 — гніздо

1 — сідало, 2 — піддон; 3 — вентиляційний люк. 4 — вікно; 5 — лаз; 6 — вольєр; 7 — гніздо; 8 — трапик.

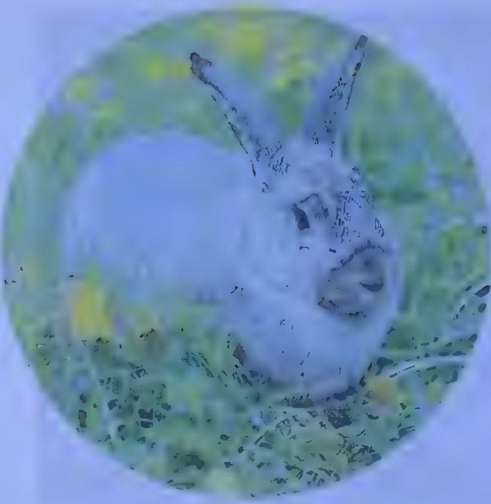

I — стіни.
1 — цегла; 2 — ізоляція; 3 — ДВП (5 мм).
II — підлога:
1 — бетон; 2 — тирса; 3 — ДВП (5 мм).
III — стеля:
1 — ДВП (ізоляційне); 2 — дошки; 3 — балки; 4 — ізоляція; 5 — шифер.

Гніздо.

Щоб не хворіли кролі

До редакції надходять листи від кролівників-аматорів з проханням розповісти, чому буває відхід тварин та як цьому запобігти.

На порушені запитання відповідає провідний ветлікар Головного управління ветеринарії з держветінспекцією Держагропрому УРСР Петро Дмитрович Нікітін.

Здоровий кріль бадьорий, з відкритими, живими, блискучими очима, шерсть в нього еластична, випорожнення щільні, сформовані. Температура тіла кроля 38,5...39,5°, але може коливатись залежно від зовнішнього середовища: так, при температурі +5°C вона становить 37,5°, при +40,5°C — +41,6°C. Пульс у дорослої тварини 120...160, у молодняка — 180 ударів за хвилину. Кількість дихальних рухів за нормальних умов — 50...60 за хвилину.

Всі різкі зміни та відхилення від цих показників сигналізують про зміни в стані здоров'я. Падіж тварин у більшості випадків буває від недбалості господаря, а саме:

несвоєчасне задавання і у великій кількості кормів, надто різкі зміни раціону, використання фуражу, що бродить, запліснявілий, гнилий, забруднений, з отруйними рослинами;

неправильне роздавання кормів, особливо розкидання по підлозі або в забруднені годівниці; утримання у вогких, непровітрюваних приміщеннях, в тісних та переповнених клітках;

добір на плем'я відсталих за розвитком або перехворілих тварин; неправильне поводження з тваринами, особливо в період розмноження; різні захворювання, головним чином інфекційні (міксоматоз, вірусна геморагічна хвороба кролів, пастерельоз, туберкульоз тощо).

Інфекційні захворювання розповсюджуються людьми, тваринами, комахами, а також з кормами, повітрям, водою. Тому не слід показувати кролів стороннім. Необхідно вести боротьбу з комахами, знищувати гризунів і не утримувати інших тварин поруч з крільчатником. Тварин, яких щойно придбали, потрібно протягом місяця тримати на карантині в клітках на другому кінці двору. Хворе та підозріле на заразні захворювання поголів'я слід своєчасно ізолювати, а його клітки та інвентар дезинфікувати. Для цього необхідно мати 2—3 клітки, які розміщують окремо від інших. Загиблих тварин спалюють.

Здорових кролів слід своєчасно вакцинувати, для чого потрібно звернутись у товариство кролівників-аматорів, яке повинно його членам надавати зоотехнічну і ветеринарну допомогу. Аматорам дозволено під контролем держветслужби провадити імунізацію кролів, для чого створюються спеціальні групи вакцинаторів. Уникання щеплень проти міксоматозу та вірусної геморагічної хвороби кролів, несвоєчасні дощеплення новонароджених завдають великої шкоди не тільки аматорам (всі невакциновані тварини гинуть), а й загрожують виникненню та розповсюдженню хвороб у даному регіоні. Тому кожен власник поголів'я зобов'язаний повідомити ветпрацівника або товариство кролівників-аматорів, де і скільки він утримує тварин.

Навіть якщо з'явилась лише підозра, не кажучи вже про спалах захворювання, господар зобов'язаний негайно сповістити про це ветеринарну службу.

Приміщення для кролів, устаткування та інвентар по догляду за ними необхідно регулярно чистити і дезинфікувати, застосовуючи сонячне проміння, обробляючи поверхню металевих кліток вогнем паяльної лампи, хімікатами.

Для дезинфекції кролятників і кліток методом зрошування застосовують 2%-ний гарячий розчин їдкого натрію, 20%-ну суспензію свіжогашеного вапна, освітлений розчин хлорного вапна з вмістом не менш як 3% активного хлору. Після дезинфекції приміщення провітрюють, годівниці і напувалки звільняють від води та дезинфікуючих розчинів, поверхні предметів, доступних для кролів, старанно обмивають водою.

Після дезинфекції кролятники слід побілити свіжогашеним вапном, напувалки, відра, годівниці та інший інвентар продезинфікувати зануренням на 30 хв у киплячу воду.

Під час проведення дезинфекції слід дотримуватись правил особистої безпеки.

Що робити, коли кролі захворіли!

Перш за все, хворих і підозрілих у захворюванні кролів ізолюйте і викличте ветспеціаліста. Для цього слід звернутися до організацій державної ветмережі (міської, районної станції по боротьбі з хворобами тварин, ветлікарні, ветдільниці) за місцем проживання. В сільській місцевості необхідну допомогу повинен надати спеціаліст господарства (міжгоспу, радгоспу, колгоспу), в зоні обслуговування якого знаходиться населений пункт. Встановивши причину захворювання або загибелі, він, за необхідності, тварину лікуватиме або порадить, як і чим це зробити, випише рецепт для придбання ліків, дасть вказівки щодо годівлі, догляду і утримання хворих, а за необхідності і щодо порядку утилізації трупів.

При масовій загибелі кролів їх власник повинен направити до найближчої ветлабораторії один-два

трупи в щільній упаковці (поліетилен, пергамент), виключаючи потрапляння збудника хвороби в зовнішнє середовище.

Для уникнення зайвих турбот і неприємностей, пов'язаних з захворюванням та загибеллю тварин, слід суворо дотримуватись вимог годівлі, догляду, утримання кролів, проведення ветеринарних заходів.

Ні в якому разі не можна пересаджувати тварин на місце загиблих або вимушено забитих без ретельної механічної чистки та дезинфекції кліток.

Кролівники, що приховують виникнення у своєму господарстві інфекційного захворювання, або ті, що ухиляються від проведення профілактичних і оздоровчих заходів, несуть відповідальність згідно з Ветеринарним статутом СРСР.

Яких вимог слід дотримуватись, купуючи кролів, щоб не занести інфекції?

Кролівники-аматори повинні поповнювати ферми лише здоровим поголів'ям з благополучних господарств за наявності ветеринарного свідоцтва. А щоб уникнути біди, кролівнику слід проконсультуватися з ветспеціалістом району, який добре знає стан здоров'я тварин на території, що обслуговує

Продаючи молодняк, кролівник зобов'язаний пред'явити покупцеві ветеринарне свідоцтво або довідку, якщо купівля-продаж провадиться в межах району, без чого продаж тварин категорично забороняється. Згадані документи мають дані про стан здоров'я тварин, проведені дослідження, обробки, щеплення (із зазначенням дати), яким вони підлягали. Якщо у покупця все-таки виникають сумніви щодо здоров'я кролів, їх не слід купувати без огляду спеціаліста.

Для запобігання захворювання придбаних тварин 30 діб утримують окремо від основного стада.

Для чого придбаних тварин тримати на карантині, якщо згідно з ветсвідоцтвом вони здорові?

Тварини, яких придбали, можуть не мати ознак захворювання. Але при деяких хворобах інкубаційний період (час від потрапляння заразного начала в організм тварин до клінічних ознак) триває від двох діб до місяця. Тому всіх тварин, що потрапили в господарство, розміщують у спеціальному приміщенні — карантиннику або в пристосованих для цього окремих клітках. Кожен власник тварин повинен мати одну або декілька кліток, які відповідають зоотехнічним та санітарним вимогам, для ізольованого утримання (карантинування) дібраних для продажу або куплених кролів.

Якщо протягом карантинування (30 діб) відхилень від норми не спостерігалось, тварин після клінічного огляду вводять в основне стадо, а хворих терміново ізолюють і вживають заходів згідно настанов ветспеціаліста.

Як запобігти отруєнню кролів рослинами?

Серед кролів може бути відхід внаслідок поїдання ними фуражу, що містить отруйні рослини: жовтецеві — аконіт, жовтець, анемона, калюжниця болотна, живокіст; макові — чистотіл, мак-самосійка; гвоздикові — кукіль, зірочник; зонтичні — цикута, болиголов, собача петрушка, омег, бутень, віха отруйна; пасльонові — дурман, блекота, паслін, беладонна; ранникові — наперстянка, авран аптечний; злакові — пажитниця.

При отруєнні рослинами у кролів розладжуються травна і нервова системи, вони поступово слабшають до повного знесилення і гинуть.

При розтині шлунка і кишечника спостерігаються множинні крововиливи на слизовій оболонці, а в кишечнику нерідко слиз. Зміни є також і в сечових органах: нирки збільшені, а під їх капсулою крововиливи; печінка збільшена, темного кольору.

Щоб запобігти отруєнню кролів рослинами, необхідно добре знати основні отруйні рослини. Маловідомі зелені корми (різні травосуміші, гілки дерев, коренеплоди тощо) згодовують невеликими порціями спочатку малоцінним дорослим кролям. Потім, якщо у «піддослідних» тварин не з'явилося ознак отруєння і вони добре поїдають нові порції кормів, їх можна ввести до раціону дорослого поголів'я.

Слід пам'ятати, що отруйні рослини найчастіше ростуть у бур'янистих, вологих, тінистих місцях і що більшість їх втрачає отруйність (цілком або частково) під час висушування. Тому траву з таких місць слід висушувати на сіно і давати його тваринам у суміші з сіном, заготовленим на відкритих сонячних галявинах та луках.

При отруєнні тваринам необхідно надати негайну допомогу ще до прибуття ветлікаря. Щоб зменшити шкідливу дію отрути, бажано видалити з шлунково-кишкового тракту кролів увесь вміст. Для цього призначають очисні клізми та проносні засоби (карлсбадську сіль — по 3—6 г на голову, каломель — по 0,02—0,03 г на 1 кг маси тварини).

Перед застосуванням проносних засобів або одночасно з ними тваринам слід задавати всередину абсорбуючі речовини, що здатні поглинати і утримувати різноманітні отрути. Це перешкоджає всмоктуванню та потраплянню отрут у кров. Одним з найкращих абсорбентів є активоване деревне або кісткове вугілля. Найчастіше застосовують суспензію активованого вугілля у воді (на літр води 40—50 г вугілля).

Звичайно, найдійовішу допомогу можна надати тоді, коли відомо, яка отрута спричинила захворювання. Однак практично встановити це вдається рідко, тому при перших ознаках отруєння слід використовувати загальні протиотрути. Багато кролівників для цього з успіхом використовують молоко (найкраще парне). Задають його тваринам через рот по 4—5 неповних столових ложок 3—4 рази на день протягом кількох діб.

При основних ознаках отруєння, що вказують на подразнення шлунка (слинотеча, біль), для послаблення отруєння та зменшення запалення слизової оболонки шлунка тваринам потрібно давати слизові та білкові речовини: молоко, яєчний білок або білкову воду (завись одного білка курячого яйця у склянці води), рідкий крохмальний клейстер, слизові відвари насіння льону тощо. Коли переважають порушення нервової системи (судороги, збудження тощо), застосовують переважно в'яжучі засоби: танін, відвар листків дуба, вербової кори, а також звичайний чай чи слабкий розчин марганцевокислого калію.

Усі перелічені засоби — універсальні протиотрути, які можна використовувати для лікування отруєнь, спричинених не лише рослинами, а й іншими речовинами.

Кролівники повинні знати отруйні рослини і не згодовувати їх тваринам. При цьому слід пам'ятати, що відповідна трава в різних кліматичних та грунтових умовах може мати не однакову токсичну дію. Крім того, деякі рослини втрачають отруйність під час висушування та силосування.

П. Д. НІКІТІН,
провідний ветлікар Головного управління ветеринарії з держветінспекцією Держагропрому УРСР

В кротових лабіринтах

Щовесни Іван Миколайович Пивоваров розпочинає тихе полювання — відловлює кротів.

Він розповідає:

— Поверхня весняної землі ще повністю не відтала, розгрібаю ледь помітні ходи (лабіринти) підземного мешканця і на їх вузьких місцях ставлю на «бойовий курок» без приманки пастки-кротоловки.

Звірок, всуваючись у велике кільце самолова, на своєму шляху вперед доторкується до меншого кільця, масою тіла тисне на гачок-«курок», пастка «стріляє» і надійно затискує крота.

Бойове положення самолова КЛ-Універсальний
1 — вхід; 2 — курок; 3 — пружина.

Кротоловки перевіряю раз чи двічі на добу залежно від відстані до них. Пасток у мене більше ста. Прості в експлуатації, виготовлені з стального дроту кротоловки діють майже безвідмовно.

Тим, хто цікавиться таким пристроєм, мисливець демонструє його дію: зведення на «бойовий курок», імітує спрацювання від «дотику» кротового носа. Дротянка коштує 35 копійок. Дешево, та, на жаль, рідко з'являється в господарчих магазинах, а в ній відчувають велику потребу господарства не тільки Волині, а всіх областей.

— Пам'ятаю,— розповідає Пивоваров,— зайшов до мене Адам Іванович Остапчук з проханням допомогти знешкодити колонії кротів на культурному пасовищі колгоспу імені КПРС, бо купин з'явилося стільки, що косити траву не було можливості. Після відлову звірків та боронування пасовище відновилося.

За мисливський сезон І. М. Пивоваров відловлює до 2500—2600 кротів і здає хутро до заготівельної організації, одержуючи поряд з матеріальною винагородою комбікорми. Коштує одна шкурка лише 50 копійок, а до війни за неї платили 6 карбованців. Тоді це було добре. На жіночу шубу потрібно 650 шкірок. А коштує вона понад 3 тисячі карбованців.

І. М. Пивоваров зазначає, що виникла проблема зі збутом висушених шкірок. Заготконтора вже їх не приймає навіть за 50 копійок за штуку. Невже нашій хутровій промисловості вже не потрібен такий вид сировини? Не згодний з цим. Щось не дуже багато у магазинах таких шуб. Може, слід зайнятись цим промислом кооператорам?

Тим, хто захоче оволодіти секретами рідкісного полювання на таємничого жителя підземелля, повідомляємо адресу Івана Миколайовича Пивоварова — 264640, Волинська обл., м. Любомль, вул. Калініна, 7.

П. І. ШЕСТАЛЮК

Чи важко знайти житло крота? Важко. Здебільшого воно під корінням пеньків. На пасовищі, на луці поодалік від густих купин. Там самка в травні народжує 5—6 малят. Якщо вдається виловити на певній місцевості велику кількість звірків, самки народжують 8—9 кротенят.

* * *

Крота можна ловити до початку травня, пізніше заборонено, оскільки народжується і виростає молодняк (відновлюється полювання з початку червня до половини липня). Далі шкірка менш цінна, бо звірок линяє. Відбувається це чотири рази на рік. Господар підземелля встигає до настання морозів «виростити» собі зимову шубу та заготовити вдосталь кормів для ситої і тривалої зимівлі. Він не впадає в сплячку і, як барометр, реагує на перепади температури в атмосфері, підіймаючись близько до поверхні грунту або ж опускаючись в підземні ями.

* * *

Народною прикметою прогнозування погоди є діяльність крота. Якщо кротові купини з'являються на підвищеній місцевості, чекай зливу, в низинах — на посуху. Перед дощем або снігом кріт інтенсивно риє, шукаючи поживу біля поверхні грунту. Перед настанням суворої зими купини вдвічі більші. Це спостерігається в садах, на городах. Тоді кріт поспішає заглибитись в землю, інтенсивно викидаючи лапами-совками грунт «на-гора».

Наш календар

Іде весна

О цій порі у дворі прибуток, народжується молодняк худоби, свиней і птиці. Побільшало клопоту. Запас кормів закінчується, а на траву надіятися ще рано. Доводиться ретельніше готувати корми до згодовування, все, що залишилося на кормовому дворі, слід використовувати ефективніше. Зокрема, масу зернового корму без особливих зусиль можна збільшити, застосовуючи пекарські дріжджі. Роблять це так. У посудину вливають півтора відра теплої води, розводять у ній 50—100 г дріжджів, висипають туди 10—15 кг сухого корму, помішують кожні півгодини. Через 6—9 год масу можна згодовувати тваринам. Корму стає більше, і він збагачується вітамінами. Незначну кількість маси залишають на закваску. В деяких господарів на цей час залишається ще багато картоплі, яка дуже швидко проростає. Слід пам'ятати, що дуже проросла картопля, навіть пропарена, небезпечна для тварин — може бути отруєння. Тому слід варити її в значній кількості води, яку обов'язково зливають.

У кого на городі з осені залишились в землі бульби топінамбуру, під час відлиги викопують і згодовують їх тваринам. Кущ найврожайніших сортів дає відро бульб. Згодовування топінамбуру підвищує продуктивність худоби і птиці.

При потеплінні в приміщенні для худоби і птиці стає душно від розкладання залишків гною, послиду. Тварини стають кволими і нерідко хворіють, особливо коли утримують їх недбало. Ось чому хлів у цей час треба прибирати дуже ретельно, часто провітрювати. Дерев'яну підлогу промивають гарячою водою з содою, стіни і стелю протирають, інвентар миють з милом, хлорним вапном. У пташниках обробляють сідала, дезинфікують заглиблення. Прибирати приміщення краще в погожий день, щоб тварину можна було випустити у двір.

Хочу придбати...

...картоплю сорту Адретта

В. В. Поліщук,
282001, м. Тернопіль, вул. Леніна, 3, кв. 37

...насіння або саджанці лозинки Жакмана (інша назва — клематис), насіння або живці гвоздик Шабо, Гренадин, тепличних сортів гвоздик групи «Сім» — Уайт Сім, Лено, Фламінго, Жасмін та ін.; цибулинки надранніх червоних тюльпанів.

В. У. Сердюк,
313310, Харківська обл., сел. Кегичівка, вул. Котовського, 26-А

...голубів породи Київські світлячки.

Вадим Лазоренко,
учень 7 класу, 255420, Київська обл., м. Кагарлик, вул. Маяковського, 55, кв. 1

...саджанці цитрусових і гранату, насіння томатного дерева.

Н. І. Бабешко,
317112, м. Кіровоград, сел. Нове, вул. Металургів, 2, кв. 48

...насіння могару і чумизи.

Н. К. Слинько,
312220, Харківська обл., м. Золочів, пров. Земляний, 7

...насіння сої (на жаль, магазин «Насіння-поштою» на моє прохання не відгукнувся).

Л. В. Лавренюк,
263018, м. Луцьк, вул. Львівська, 11, кв. 1

..саджанці сливи сортів Каліфорнійська, Стенлі; вишні — Тургенєвська, Пам'яті Вавилова; черешні — Валерій Чкалов, Дончанка, Донецька красуня. В свою чергу поділюся або обміняю на ці сорти майже всі районовані у нас сорти яблуні, груші, сливи, агрусу, чорної смородини, порічок. Можу вислати також живці цих дерев.

Г. І. Богуш,
292366, Львівська обл. Нестеровський р-н, с. Дев'ятир

Квіти для хворих дітей

Я працюю у дитячому кістково-туберкульозному санаторії. Прийшла на цю роботу нещодавно і стало мені дуже прикро. Територія велика, але запущена, недоглянута, а навколо хворі діти. Грошей на благоустрій виділяють дуже мало, та й ті йдуть переважно на ремонт корпусів.

А так хочеться, щоб діти проводили час не на пустирі, а серед квітів. Ті, хто ходить, могли б потроху доглядати за ними, може, і невеликий город завели б, вирощували лікарські рослини. Землі у нас вистачає, але немає садивного матеріалу.

Отож звертаюсь до читачів журналу — садівників, квітникарів, до всіх добрих людей! Допоможіть, поділіться безкоштовно насінням квітів, овочів, лікарських рослин. Милосердя, особливо до хворих дітей, нікому не буде на шкоду.

Адреса санаторію: 270037, Одеса-37, Чорноморка, санаторій ім. Крупської.

Марія Миколаївна РЕБЕРТ,
садівник санаторію

Продається...

...чотирирічний жеребець (російський ваговіз × арденка) рудої масті в білих панчохах, з білою плямою на лобі. Ходить у запрягу та під сідлом.

О. Г. Олялич,
317721, Кіровоградська обл., Долинський р-н, Веселобоковенківська сільськогосподарська дослідна станція

Шановні читачі «ДСГ»!

До редакції нашого щомісячника надходить безліч листів, зміст яких зводиться до проблем: «Пропоную», «Хочу придбати». Мова йде про посівний і садивний матеріал, племінних тварин, міні-техніку тощо.

Можливості публікації таких оголошень й реклами безпосередньо у журналі обмежені. Штатні працівники редакції не в змозі обробити цієї маси листів, а залучити позаштатних не можемо, бо на це не виділяється коштів. Єдиний вихід з становища, який, до речі, запропонували нам самі читачі,— створення інформаційно-рекламного бюлетня на засадах самоокупності, в якому за оплату можна надрукувати оголошення. Зокрема, бажаючі надсилають текст оголошення про продаж, обмін або придбання насіння, саджанців, живців, садових, декоративних, городніх, лікарських рослин, племінної худоби із зазначенням сорту й породи, техніки, обладнання, інструментів, предметів, сільськогосподарської продукції (картопля, крупи, плоди і ягоди, копченості, консерви тощо) у будь-якій кількості.

Залежно від виду послуг — публікації у бюлетні чи введення до адресного (інформаційного банку, добір необхідних адресатів — встановлюється ціна послуги, про що повідомляється замовнику.

Оголошення державних, кооперативних організацій та підприємств приймаються за гарантійним листом.

За бажанням авторів переписка із зацікавленими особами може вестися «до запитання» чи в інший зручний для них спосіб.

Оскільки редакція не має можливості перевірити вірогідність оголошень, відповідальності за них вона не несе.

Пропозиції надсилати на адресу: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, редакція журналу «ДСГ».

Дім сад город 3 1990

У номері:

«Дом, сад, огород» (на украинском языке)

Ежемесячное приложение к журналу Государственного агропромышленного комитета Украинской ССР **«Сельские горизонты»**

№ 3, март, 1990 г.
Издается с 1989 г.
Киев, издательство «Урожай»
Адрес редакции: 252054, Киев-54, ул. Павловская, 11-г, тел. 216-05-40
Ордена Ленина комбинат печати издательства «Радянська Україна», 252047, Киев-47, проспект Победы, 50

Здано до набору 18.01.90. Підписано до друку 20.02.90
Формат 60×90 1/8. Папір офсетний № 1. Офсетний друк. 2,5 умовн. друк. арк. 12 умовн. фарб.-відб.
3,6 обл.-вид. арк. Тираж 283 700 прим. Зам. 0139
Ціна 40 к

Адреса редакції: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, тел. 216-05-40
Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50

Текст набрано з застосуванням вітчизняного фотонабірного комплексу «Каскад»

Пропоную...

...насіння жоржин, айстр, безсмертника, інших квітів. Хотіла б встановити зв'язки з садівниками, які вирощують троянди.

Н. З. Замана,
251200, м. Ніжин, пр. Заможний, 32

...насіння високорослих багатоурожайних помідорів: Де Барао, Чародій, Лимон-ліана, Крон-принц та ін.; помідорів дивовижних форм і кольору: Ракета, Снігова куля, Голова негра тощо; огірків Конкурент та інших культур.

В. В. Руденко,
266022, м. Ровно, вул. Льонокомбінатівська, 9, кв. 91

...насіння понад 50 сортів помідорів, зокрема гібрид Аліна, Альонушка, Яблучні, Білецького (надранні); Находка, Сибірський скороспілий, Хурма, Грунтовий грибовський 1180, Таладіхін, Мрія-1 (ранні); Гібрид-2 Тарасенка, Космонавт Волков, Ластівка, Крон-принц, Диво світу (середні); Хайнц-130, Грізанда, Лимон-ліана, Де-Барао, Диво ринку, Вишенька, Іспанський гібрид, Ричай (пізні); Тінтін (кімнатний), багаторічний сорт Крайова (кімнатний), а також насіння огірків Роднічок, Кущовий, Зозуля, Лібелла.

В. О. Марцинкевич,
265150, Ровенська обл., Млинівський р-н, с. Малі Дорогостаї

...насіння і саджанці лікарських рослин: родіоли рожевої (золотий корінь), левзеї сафлоровидної (маралячий корінь), солодушки забутої (червоно-білковий корінь, рос. копеечник), півонії (мар'ін корінь), бадану (чагирський чай — унікальний засіб від проносу) та ін.

В. А. Костров,
658182, Алтайський край, Чаришський р-н, хутор Семибратський

...щеплене коріння півонії деревовидної.

В. Г. Чубенко,
320103, м. Дніпропетровськ, вул. Ясенева, 19

...молодняк ондатр.

О. І. Макагін,
282001, м. Тернопіль, відділення зв'язку № 1, до запитання

...жоржини сортові (40 сортів), гладіолуси (15), хризантеми крупноквіткові, лілії тигрові, саджанці клематисів, сливи угорки, горіха волоського, топінанмбур, чуфу, насіння коріандру, котовника, однорічних і багаторічних квітів, фізалісу та ін.

Л. М. Жукова,
258312, Черкаська обл., Канівський р-н, с. Пекарі

...бульби і дітки гладіолусів (15 сортів вітчизняної і зарубіжної селекції), хризантеми крупноквіткові (5 сортів), насіння айви японської, кісточки вишні повстистої.

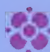
В. О. Башкатов,
322980, Дніпропетровська обл., Томаківський р-н, с. Мирове, вул. Шевченка, 24

Від редакції

Деякі читачі дорікають нам, що публікація їхніх оголошень (та й інших матеріалів) затягується на місяці. Це, справді, так. Основних причин дві. Насамперед слід мати на увазі, що журнал — не газета: сьогодні прийшло, завтра-післязавтра вийшло. Виробничий цикл журналу — від підготовки матеріалу до виходу в світ — триває три місяці. Отже, оголошення, яке надійшло, наприклад, у січні, вийде лише у квітні, якщо навіть воно буде відразу здано у найближчий номер, що готується в цей час. Але, як правило, «відразу» не виходить, бо оголошень сотні, а обсяг журналу невеликий, тому доводиться встановлювати чергу. Це певною мірою стосується й інших матеріалів. Тому просимо надсилати оголошення заздалегідь, з відповідним запасом часу.

Пропоную...

Стрийське районне товариство бджолярів-аматорів пропонує інформацію з ескізними кресленнями вулика оригінальної конструкції. Це — легкий, кліматостабільний, вигідний в експлуатації вулик, який різко підвищує продуктивність. Під час кочівлі з ним на квадратному метрі можна розмістити в один ярус 8 (!) вуликів.

Замовлення надсилайте на адресу:
293500, Львівська обл., м. Стрий, а п/я 50, голові СРТБЛ І. Д. Брику.
Інформація з кресленнями висилається післяплатою, вартість — 5 крб.

Товариство «АПІАКТА» висилає всім бажаючим креслення вуликів усіх систем і конструкцій, а також інформацію про прогресивну технологію утримання бджіл у багатокорпусних вуликах. Початківцям, які бажають завести бджіл, пропонуємо вдосконалену пастку для виловлювання «бродячих роїв» з докладною методикою використання. З кожної такої пастки можна одержати до трьох роїв за сезон.

Замовлення надсилайте на адресу:
258906, Черкаська обл., Уманський р-н, с. Полянецьке, товариство «АПІАКТА».

40 к.
Індекс 74142

Колекція «ДСГ»: породи, групи, типи

Одеськими милуюся все життя

Цю породу голубів завезли в Бердянськ з Одеси півтора століття тому рибалки і моряки. Але тоді голубівникам не сподобалося вертіння птиці, бо зменшувало висоту і тривалість її лету. Аматори почали схрещувати одеських з горбоносими, дуже гарного кольору птицею, завезеною з Греції і Туреччини. Такі голуби більші одеських, літали по колу, купчасто, тривалий час без вертіння. Врешті вивели породу з тривалим летом без вертіння. Поліпшилось забарвлення птиці, голова стала напівгорбоносою з великим дзьобом і нагадувала яструбину. З'явилась гордої постави і красива птиця різної масті (червона, вишнева, червонопоясна, конопляста, сріблясто, чорно-ряба) з білими плямами на голові, шиї, воло. У голубів світло-мишачого кольору хвіст і махові пір'їни крил білі, а на їх щитках коричневі смуги. Є особини з білими плямами на голові червоної, вишневої масті, а також червонопоясні. Білі екземпляри одержано від червоноголових червоно-рябих, чорноголових чорно-рябих. Рідко бувають чорні. Гривуни походять в основному від червонопоясних, червоних і вишневих. Очі — білі, сріблясті, блідорожеві.

Одеські голуби бувають прямоносі з сизими і чорними смугами, коротко- та довгодзьобі; сизі муродзьобі дуже світлі, великі з чорними оксамитними смугами і чорною стрічкою на кінці хвоста; невеликі короткодзьобі — дуже світлі; у сизорябих голова, хвіст, спина сизі, груди і воло рябі, на лобі білі плями, махове пір'я крил біле; нестрокаті, дзьоб у рябосизих короткий або середній. Є особини з великими очима.

Голуби зазначеної масті літають тільки купчасто, великими стаями з 30—50 і більше голів, відмінно орієнтуючись у просторі, але піднімати їх слід по 10—12 особин з інтервалом 5—6 хвилин, вранці як у тиху, так і вітряну погоду. Голуби можуть літати щодня 5—12 годин і більше залежно від правильності тренувань. Якщо особини потрапляють в негоду (туман, заметіль тощо) і залишаються живими, то повертаються до господаря навіть через рік, відшукують своє гніздо і пару. Птиця гарно виводить і доглядає молодняк.

Льотних одеських голубів, що виведені якраз у Бердянську, розводили мої дід, батько, брати. Захоплююся ними і я з сином. Закоханий рід наш також в керченських кольоровобоких декоративних голубів.

Слід сказати, що в книжці В. А. Романова «Голубеводство» багато неточностей про одеських. Зокрема їх стандарт: довжина тіла справжнього турмана 38—39 см, а не 41—43, голова округла, а не плоска.

Характеристику породі має давати не той, хто лише за літературними джерелами складає стандарти, а сам можливо і не тримав в руках голуба чи голубки. Я відвертий і категоричний в судженнях, але не через свій гонор, а заради істини і на це маю право.

Одеських голубів я знаю відмінно, адже все життя займаюсь цією птицею. Гордий з того, що мої голуби літають у багатьох місцях країни. Не буває дня, щоб я з самого ранку не підняв у небо своїх голубів, спостерігаю за летом, шукаю, відбираю чемпіонів у зграї, радію їх рекордам і переживаю невдачі.

П. Т. РИЧКО,
332440, Запорізька обл.,
м. Бердянськ,
вул. Винокуренка, 70

ISSN 0235-6368 Дім, сад, город. 1990. № 3. 1—16